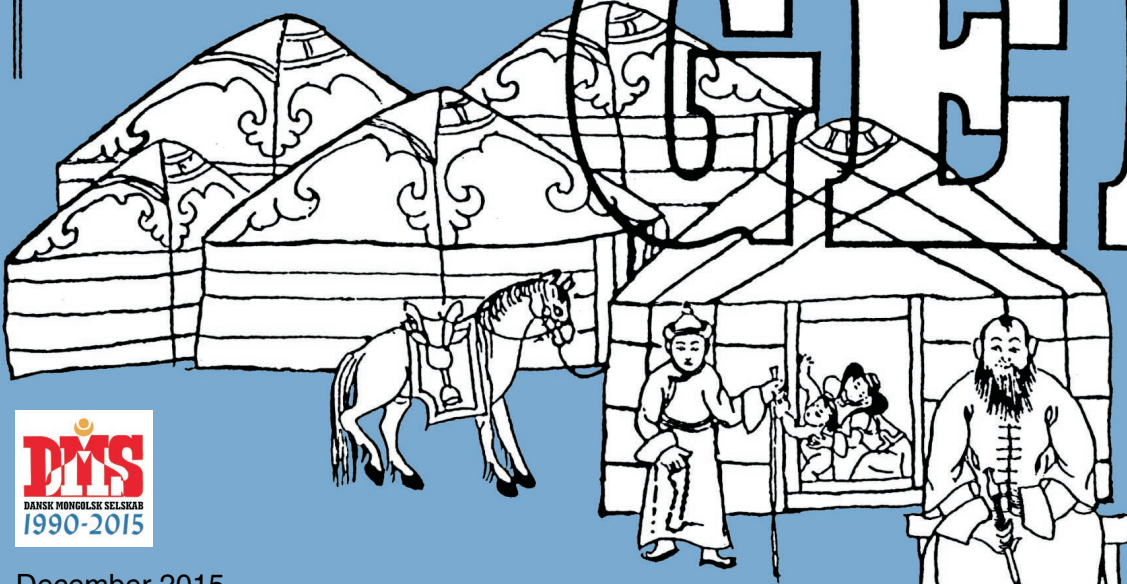

GER

93

December 2015

Dansk Mongolsk Selskab

Ger 93

26. årgang – december 2015

ISSN 0905-9504

Ger er medlemsblad for Dansk Mongolsk Selskab. Bladet udkommer februar, maj, august, november.

Redaktion:

Rolf Gilberg (ansvarshav.)
Jan Koed – jk@cadaid.dk
Bulgan Njama

Tryk: Green Graphic ApS**Oplag:** 250 eks.

Oplysninger om adresseændringer og evt. leveringsproblemer meddeles til kassereren.

Formål:

- (a) at fremme og udbrede kendskabet i Danmark til mongolerne og deres kultur, især i mongolernes kerneområder i Mongoliet, Kina og Rusland,
- (b) at udgive skrifter om mongolerne,
- (c) at være samlingsorgan for personer, der interesserer sig for mongoler og deres forhold,
- (d) at fremme og udvikle forbindelserne mellem befolkningen i Danmark og mongolerne og
- (e) at støtte kulturelt arbejde blandt mongoler og skabe forbindelser mellem videnskabelige, kulturelle, faglige og folkelige organisationer i de respektive lande.

Dansk Mongolsk Selskab**Æresmedlemmer:**

HKH Kronprins Frederik
Søren Haslund-Christensen

Bestyrelse:

Ann Fenger Benwell
Elisabeth Victoria Friis
Anita Garbers
Rolf Gilberg (formand)
Bettina Gram
Lars Højer
Jan Koed (kasserer)
Bulgan Njama
Morten Axel Pedersen (sup.)
Leif F. Petersen (sup.)
Henrik Bo Thrane (sekretær)

Internet:

www.danskmongolskselskab.dk

Girokonto: (1551) 784-1582
SWIFT-BIC: DABADKKK
IBAN: DK26 3000 0007 8415 82

Selskabets adresser:

Sekretær: Henrik Bo Thrane
Carl Møllers Allé 33
2860 Søborg
tel: 3966 9497
hbthrane@gmail.com

Kasserer: Jan Koed

Clara Pontoppidans Vej 41
2500 Valby
tel: 3322 3728
mob: 2342 1128
email: jk@cadaid.dk

NGO-projekter:

Bulgan Njama
Fuglebo 2
2000 Frederiksberg
tel: 3833 2106
email: njambu@hotmail.com
I Mongoliet:
nts@magicnet.mn

Medlemskab:

Kontingent:
175 kr. pr. kalenderår for personligt medlemskab.
275 kr. for husstandsmedlemskab.
600 kr. for firmamedlemskab.
Tillæg for medlemmer bosat i udlandet: 50 kr.

Henvendelse om medlemskab rettes til kassereren.

I centrum af Erdenebulgan rejstes 1. sep. 2015 en mindesten for seks danske mænd, der bosatte sig i området for 92 år siden. To af pionerernes børn var tilstede ved begivenheden: til venstre for stenen ses Axel Krebs med sin hustru Ruth Krebs og til højre Gudrun Isager i den rødstrubede trøje foran byens borgmester Bathkurel og lokale beboere. Læs mere side 34.

Foto: Jan Koed

Indhold

Dansk Mongolsk Selskabs sociale projekter	3
Free Press Project	12
Skole og civilsamfund	14
Mongolerne ønsker en grøn udvikling	18
Arven efter Mongoliets første demokratiske valg	20
Sovjet satte Punktum ...	25
Jeg vender hjem ...	26
Aktuelt	30
Glimt fra Jubilæumsåret	34
DMS nyt	44

Dansk Mongolsk Selskabs sociale projekter

Når vi ser tilbage på, hvad vi i Dansk Mongolsk Selskab har opnået i den forløbne tid, kan jeg med stolthed konstatere mange gode resultater både her i Danmark, men også i Mongoliet.

Det er ikke helt tilfældigt, at Dansk Mongolsk Selskab blev etableret samme år som den mongolske demokratiske revolution. Mongoliets åbning mod omverdenen betød også bedre muligheder for etablering af relationer med vestlige lande.

Overgangen fra en socialistisk planøkonomi til markedsøkonomi og demokrati i 1990 var en temmelig vanskelig proces for Mongoliet. Overgangen medførte store omkostninger for almindelige borgere, der mistede deres job, sociale sikkerhedsnet, og de hurtige sociale og økonomiske forandringer forårsagede også en stor migration af befolkningen fra land til by og hjerneflugt til udlandet.

Gadebørn, gedefamilier, børnearbejde, et stigende antal selvmord blandt børn og unge var nogle af de triste og tragiske sociale fænomener, der dukkede op i Mongoliet fra begyndelsen af 90'erne. I midten af 90'erne var alle Ulaanbaatars underjordiske fjernvarmehuller optaget af børn, unge og fattige familier. Det var i disse tider, at der opstod et akut behov for at yde støtte til de mest sårbare, udsatte grupper i Mongoliet.

I 1995 var København værtsby for FN's verdensstopmøde om social udvikling, og Mongoliet sendte en delegation til København. Topmø-

En dag med gadebørnene på landet, hvor programmet lød på oprydning i naturen, sport og sociale aktiviteter.

det gjorde det muligt at få informationer om de socioøkonomiske udfordringer i Mongoliet. Desuden rettede den mongolske regering gennem dens ambassade i Bruxelles en henvendelse til Dansk Mongolsk Selskab om bistand til løsning af gadebørnsproblemerne.

I bestyrelsen og ved generalforsamlingerne i 1994 og 1995 blev det grundigt diskuteret, om Dansk Mongolsk Selskab havde mulighed for og evne til at gennemføre udviklingsprojekter i Mongoliet. Der var stor opbakning i selskabet til at hjælpe Mongoliet i landets vanskelige demokratiseringsproces.

Det blev starten på Dansk Mongolsk Selskabs involvering i udviklingsbistand i Mongoliet. Der blev skrevet mange artikler i de tidligere numre af Ger. Derfor vil jeg her nøjes med at opridse nogle af de mest betydningsfulde tal og fakta.

Forundersøgelse

I 1996 gennemførte Dansk Mongolsk Selskab en forundersøgelse af situationen for Mongoliets gadebørn. Undertegnede og socialfaglig konsulent Jens Asger Hansen – tidligere forbundsformand for Socialpædagogernes Landsforbund (SL) – gennemførte undersøgelsen i samarbejde med mongolske eksperter på området. Forundersøgelsen mandede ud i en detaljeret analyse af gadebørnenes udfordringer og et forslag til løsninger. Forundersøgelsen blev finansieret af Danida med 105.000 kr. til dækning af rejse og ophold i Mongoliet.

Pilotprojektet

Pilotprojektet *Gadebørn i Mongoliet* blev gennemført i perioden 1997-99 i samarbejde med Socialpædagogernes Landsforbund på den danske side, og på den mongolske side var projektpartnerne Mongolsk Dansk Selskab og Nationalt Center for Børn i Mongoliet. Partnerne etablerede en projektorganisation DaMoST (Dansk Mongolsk Socialtræningscenter), som skulle forestå de daglige projektopgaver i Mongoliet. Størsteparten af finansieringen kom fra Danida, som støtte-

Gadebørn fra 'Khad 1' projektet foran deres hus i 1998.

de projektet med 2,4 mio. kr. Undertegnede og den erfarne socialpædagog Finn Morell blev udstationeret i Mongoliet for at igangsætte projektet.

Projektets formål var at efteruddanne skolelærere og andre til at varetage sociale opgaver i skoler, børneinstitutioner og lokale sociale myndigheder samt at støtte gadebørn. I Mongoliet fandtes der dengang ikke en socialarbejderuddannelse, og det betød, at der var mangel på socialarbejdere, som var uddannede til at yde professionel støtte til gadebørn og andre udsatte grupper.

I Danmark nedsatte SL en faglig støttegruppe med henblik på at sikre det faglige indhold i projektet. Ved Dansk Mongolsk Selskab blev der desuden etableret fundraisinggruppen *Støt gadebørn i Mongoliet*. Gruppen, hvis formål var at rejse yderligere midler til gadebørnsprojektet, bestod af Carl Emil Roll, Leif F. Petersen, Marianne Haslund-Christensen og Ole Rønsholdt.

I pilotfasen blev der gennemført korterevarende efteruddannelseskurser både i hovedstaden og i lokalområderne. Derudover var der etableret et støtteprojekt *Khad 1* for 23 gadeteenagere, som var de første

gadebørn i Mongoliet. De fleste af dem havde levet på gaden i 4-9 år, da vores projekt blev igangsat.

Desuden etablerede vi Mongoliets første *Familieudviklingscenter* som et socialpræventivt tiltag for løsning af problemerne med det voksende antal gadebørn. Der blev også taget initiativ til bladet *Let's talk*, som blev udgivet på skift af de forskellige NGO'er for at fremme erfaringsudvekslingen og dialogen mellem organisationerne. Det viste sig senere, at ikke alle organisationerne magtede eller havde penge til at udgive bladet, og derfor overtog vores projektorganisation DaMoST det fulde ansvar for at fortsætte udgivelsen af bladet efter det første år.

I denne fase havde vi flere frivillige fra Danmark og Norge til at hjælpe med projektet enten som undervisere på kurserne eller som praktikanter fra socialpædagogiske uddannelsesinstitutioner i Danmark. Blandt underviserne var Annelise Jacobsen, Astrid Bjonness, Jesper Holst, Johnny Baltzeren, Karin Munck, Peter Kristensen med flere. Lars Walter fra SL gav en hjælpende hånd i forbindelse med installering af computere og andre tekniske løsninger i projektet. Helle Thomsen fra SL hjalp gennem mange år med sekretariatsbistand, hvilket hun stadig gør den dag i dag.

Udsatte grupper og gadebørn

På grund af de gode erfaringer med projektets pilotfase besluttede vi at ansøge om flere midler hos Danida til projektets anden og tredje fase for henholdsvis perioden 1999-2003 og 2003-05. Vi fik en bevilling

Et af de mange huller til fjernvarmesystemets underjordiske gange, hvor gadebørnene boede.

Børn og ansatte fra 'Khad 2' projektet i 2004.

på i alt 8 mio. kr. Projektets sidste, tredje fase blev forlænget med 1½ år, og projektet sluttede i 2007.

I projektets anden og tredje fase blev der etableret en konsulentgruppe i Danmark. Gruppen bestod af danske professionelle socialfaglige konsulenter, som havde mange års erfaring fra det socialpædagogiske område enten som forskere/undervisere eller med ledelseserfaring fra en døgninstitution.

Gruppen bestod foruden undertegnede af Annelise Jakobsen, Bent Madsen, Jesper Holst, Knud Byсков og Peter Kristensen. Det var et stærkt professionelt team, der sikrede projektets faglige profil. Der blev brugt en del frivillige timer til at udarbejde træningsmaterialer og kursusindhold. De rejste ligeledes på skift for at gennemføre den 2-årige uddannelse for socialarbejdere. Uddannelsen var meget eftertragtet, og den efterlyses stadig. Projektårene 1997-2007 var driftige og fremgangsrige:

- Der blev gennemført 45 kortere træningskurser for 1700 socialarbejdere fra 21 aimag og 9 distrikter i Ulaanbaatar.
- Der blev gennemført en 2-årig socialarbejderuddannelse i 2 omgange. Der deltog 72 socialarbejdere i uddannelsen.
- Der blev gennemført 15 praktiske projekter i lokalområderne som led i den 2-årige uddannelse. Disse projekter støttede i alt 166 børn gennem deres involvering i forskellige aktiviteter. 637 familiemedlemmer fik gavn af projekterne på forskellige måder.
- Der blev gennemført gadebørnsprojektet »Khad 1« for 23 teenagere. 15 af dem blev en stabil gruppe i projektet.
- Der blev gennemført et gadebørnsprojekt *Khad 2* for 30 mindreårige gadebørn, som havde mistet kontakten til deres familier.
- Familieudviklingscentret støttede 45 familier bestående af 300 medlemmer.
- Der blev udgivet håndbogen *Socialt arbejde*. Bogen blev fremstillet i et samarbejde mellem danske konsulenter og mongolske projektansatte og frivillige.
- Der blev gennemført en undersøgelse af socialt arbejde i Mongoliet.
- Der blev udført undersøgelser og arrangeret en offentlig debat baseret på anbefalinger fra Mongoliets Menneskeudviklingsrapport 2003 i 21 aimag og Ulaanbaatars distrikter.
- En dokumentarfilm om projektets aktiviteter blev fremstillet.
- Studieture til Danmark blev organiseret i to omgange i 1997 og 2001.

I 2005 afholdtes en konference om civilsamfundsorganisationers rolle i udviklingen. Fra Danmark deltog vores konsulentteam, Dansk Mongolsk Selskabs bestyrelsesmedlem og projekternes mangeårige regn-

skabsfører Leif F. Petersen og bestyrelsesmedlem Jan Koed. Efter konferencen blev der givet en 2 timers koncert, hvor vores unge projektdeltagere optrådte med deres nye færdigheder for de fremmødte. Der blev sunget, danset og spillet dukketeater og skuespil.

Kulden 2001 og 2010

Leif F. Petersen ledede kuldeprojektet i 2001, hvor han kom til Mongoliet sammen med filmmanden Rene Bo Hansen. De rejste rundt for at iagttage omfanget af katastrofen, og deres optagelser blev vist i TV2.

Baseret på deres dokumentarfilm og kampagnemateriale, der dokumenterede katastrofens omfang, blev der taget initiativ til indsamling af penge til at hjælpe de mange nomadefamilier, som havde mistet deres livsgrundlag. Der blev indsamlet 105.000 kr.

Mongolsk Dansk Selskab i Ulaanbaatar købte efterfølgende 20 ton hø, 5 ton foder og medicin, som blev fordelt til mere end 200 nødlidende nomadefamilier i Töv Aimag. 100 moderfår, indkøbt i Uvs Aimag, blev doneret til Sergelen Sums skole med henblik på start af fåreavl for dermed at sikre, at de fattige familier og kostskolens børn kunne få dækket deres behov for mad. 80 nomadefamilier i Bayankhongor Aimag fik mindre traktorer og vandingsanlæg for bedre at kunne dyrke jorden.

I 2010 blev der igen indsamlet penge til nødhjælp til en kuldekatastrofe, også kaldet *zud*. De indsamlede 85.500 kr. blev brugt til at hjælpe katastroferamte nomadefamilier, der havde mistet mange af deres

Øverst: Der afholdtes kurser i såvel hovedstaden som ude i de enkelte kommuner (sum) som her i 1998.

Midt: Astrid Bjonness bag »katederet« uendviser familieprojektets børn.

Nederst: Nytåret fejres i 1998. Forrest sidder Otgon over for Finn Morell.

dyr. Denne vinter døde ca. 9 mio. dyr af kulde og sult. Lene Rishede og undertegnede rejste til Mongoliet for at bistå hjælpen, og Mette Holm kom over for at dokumentere katastrofens omfang. Der blev fordelt foder, medicin, 20 ton hør samt fødevarer til nomader i Dundgobi og Dornogobi Aimag.

Partnerskabsnetværket I

Projektet *Styrkelse af Socialt Partnerskab Netværk* blev gennemført i perioden 2007-12. Danida støttede med 4,9 mio. kr. og Dansk Mongolsk Selskab med 150.000 kr. Samarbejdspartneren var den mongolske organisation *Social Partnership Network* eller NTS med den mongolske forkortelse. NTS var oprettet i 2004 med fokus på at fremme fortalervirksomhed og reducere fattigdommen ved at mobilisere og styrke lokalsamfundene.

Projektet, der bidrog til at styrke NTS, omfattede 1.263 familier (6.000 medlemmer), der var organiseret i 208 selvhjælpsgrupper i Dundgobi, Dornogobi og Orkhon Aimag samt Khan-Uul og Nalaikh distrikterne ved Ulaanbaatar.

Der blev ydet mikrolån til gruppe-medlemmerne uden sikkerhedsstillelse. For mange var disse mikrolån en betydningsfuld indsprøjtning til driften af deres mikro-forretning. Når de havde tilbagebetalt lånene, var der mulighed for at optage nye lån. Mange anskaffede sig nyt udstyr eller materialer til fremstilling af nye produkter. I projektperioden blev der ydet lån svarende til ca. 793.600 kr. og tilbagebetalingsgraden var 97%. Lånerenten var 1,5% svarende til ca. 160.300 kr. Indtægten fra lånerenten blev efterfølgende anvendt til aktiviteter, der var rettet mod målgruppen.

Der var mange gode eksempler på projektets gavnlige virkninger. Flere grupper gik sammen for at udvikle deres virksomhed, nogle på

kooperativ basis andre som private firmaer. Projektet blev monitoreret i 2009 især med henblik på opsamling af projektets erfaringer som nulegjorde en justering af fejl og mangler. Dansk Mongolsk Selskabs bestyrelsesmedlem Henrik Bo Thrane, Kimiko – også medlem – og undertegnede forestod monitoreringen.

I efteråret 2010 fik projektet besøg af to norske designere Kirsten Smaadahl og Ingrid Evjenth, der underviste vores strikke- og filtegrupper. Det blev til tre meget spændende og intense kursusdage, hvor deltagerne fik en masse inspiration om design, farve, kvalitet og lærte nye filteteknikker. Det var derfor en meget trist meddelelse for os alle, at Ingrid afgik ved døden i slutningen af året.

Projektet blev evalueret i 2011, og der kom en detaljeret og spændende rapport fra evalueringsgruppen. Gruppen bestod af undertegnede, Kimiko, Nergui og Amarjargal ligesom vores ansatte i projektet bidrog til undersøgelsen.

I 2012 fik vi arrangeret en studietur til Danmark for vores samarbejdspartnerne. Under deres ophold i København fik de mulighed for at fortælle om deres erfaringer på et af møderne i Dansk Forum for Mikro-

Isvinteren, 'zud', i 2010 blev en katastrofe for mange tusinde nomadefamilier. Foder, madvarer og medicin blev bragt ud i Dundgobi og Dornogobi Aimag.

finans samt møder med andre organisationer i Danmark. De besøgte desuden CARE Danmark, det økologiske bofællesskab Munksøgård ved Roskilde, Andelskassen Oikos og Dansk Mongolsk Selskab.

Tre af deltagerne i studieturen var kunstnere: sangeren og entertaineren Ganhuyag, sangeren Naran og balletdanserinden Batgerel. Under turen, som var en del af en større Europaturne, var de optaget af at filme alt hvad de så. Det kom der efterfølgende en spændende TV-reportage om Danmark ud af, som blev vist i UBS TV. De populære reportager blev vist op til flere gange i mongolsk fjernsyn.

Konferencen *15 års Socialt Partnerskab* afholdtes den 7. september 2012 for at markere jubilæet, gøre status over de indvundne erfaringer og sikre partnerskabets fortsatte fremdrift. Jan Koed og Anita Garbers, begge fra selskabets bestyrelse, deltog i konferencen.

Ved projektets afslutning fik vi en ny regnskabsfører. Vores mangeårige regnskabsfører Leif F. Peter-

CASE:**Velkommen til restaurant
»Din mad nr. 2«**

Restauratør Amgalan Ragchaa har udvidet sin restaurant takket være sit medlemskab af en NTS-spare- og lånegruppe i Mongoliets tredje største by Erdenet. Nu har hun planer om at gøre restauranten endnu større.

Der er travlhed i den lille restaurant »Din mad nr. 2« på hovedgaden i Erdenet, godt 400 km nordvest for hovedstaden Ulaanbaatar. »Nr. 2« hentyder til, at der i byen allerede findes en restaurant med navnet »Din mad«. Alle borde i lokalet er optaget, og snakken går livligt. Restauratør Amgalan Ragchaa har travlt i køkkenet, mens en af hendes fire ansatte tager imod de mange bestillinger.

En kvinde ved nabobordet fortæller, at hun stort set kommer dagligt enten til frokost eller aftensmad, fordi »maden er god og billig – kvaliteten er altid i top.« Kvinden er lærer på den lokale skole. En taxichauffør stemmer i, han kommer her også hver dag og spiser frokost.

Inden Amgalan Ragchaa for 6 år siden blev medlem af NTS-gruppen i Erdenet, havde hun to ansatte i restauranten. I dag har hun fire ansatte takket være lån og anden hjælp fra spare- og lånegruppen.

Planer om udvidelse

Da den værste travlhed er overstået, serverer Amgalan Ragchaa mongolsk te for os, som er te med mælk og salt. Hun slår sig ned ved vores bord og fortæller om sin restaurant: »Vi laver kinesisk mad, hjemmelavede nudler og forskellige supper. Portionerne er store og billige, og derfor kommer her mange mennesker«, siger hun og tilføjer, at hun på sjette år er medlem af

Restauranten er placeret i boligområdet til højre i billedet, hvor mange mennesker kommer forbi dagligt. Den ligger tæt ved en skole, busstoppesteder og andre butikker samt byens store fødevarermarked.

den lokale NTS-gruppe »Sammenhold« med 18 medlemmer. Hun er gruppens nuværende forkvinde.

Af tre omgange har hun af gruppens opsparede midler taget lån på i alt 1,6 mio. tögrög (knap 5.000 kr.) til restauranten, som hun har haft i 10 år. Alle lån er tilbagebetalt, og hun overvejer nu at optage et nyt lån på 10 mio. tögrög (ca. 30.000 kr.), som skal bruges til en udvidelse af restauranten.

sen besluttede at stoppe, og regnskabsfunktionerne overgik til Povl Anker Andersen.

Partnerskabsnetværket II

Dette projekt er anden fase af projektet *Styrkelse af Socialt Partnerskab Netværk*, som er beskrevet ovenfor. Projektet arbejder fortsat på at mobilisere lokale grupper i de 8 lokalområder. I sammenligning med den tidligere projektfase er der kommet 3 nye områder til: Bayan-

khongor og 2 områder i Zavkhan Aimag.

Projektet er finansielt støttet af Danida gennem Civilsamfund i Udvikling (CISU). CISU er en sammenslutning af 300 danske NGO'er/foreninger, som arbejder med udviklingsopgaver i ulandene. Blandt medlemmerne er Dansk Mongolsk Selskab. CISU administrerer den såkaldte *Projektpulje* på vegne af Danida.

Projektet, der skal løbe over 4 år i perioden 1.9.2012 – 1.9.2016, bli-

ver støttet med 4,9 mio. kr. fra CISU og 200.000 kr. fra Dansk Mongolsk Selskab.

I 2012 ophørte vi med at yde lån til grupperne. Der blev i stedet for etableret såkaldte lokale *business*-udviklingsgrupper, der sparer sammen og yder lån til hinanden. Grupperne har ligeledes en social fond, som de bruger til at støtte hinanden i tilfælde af sygdom eller ulykke.

Der ydes en stor indsats for at øge opsparingen, udvikle gruppernes forretninger og dermed bidrage

Amgalan Ragchaa og to af hendes fire ansatte foran restaurant »Din mad nr. 2«, som har til huse i et af de typiske sovjet-finansierede boligkomplekser fra 1970'erne. Fotos: Bettina Gram

»Jeg er glad for at være medlem af NTS-gruppen, som har givet mig økonomisk mulighed for at udvide min restaurant. Det er svært at låne penge i banken, hvor renterne er høje. Vilkårene for at låne af gruppen er meget mere lempelige, og så hjælper vi samtidig hinanden og har også en socialfond, når nogle har brug for særlig støtte«, fortæller Amgalan Ragchaa.

Stort slid

Amgalan Ragchaa møder hver morgen kl. 7 for at tilberede dagens retter. Restauranten åbner kl. 10 og lukker kl. 21, men hun bor ikke langt væk, så det passer hende fint. Hun betaler 1,2 mio. tögrög (3.600 kr.) om måneden i husleje. Drømmen om en dag selv at eje lokalerne ligger langt ude i fremtiden. Ejeren vil have 100 mio. tg. (300.000 kr.) for stedet, og de penge har hun ikke. Hvis hun arbejder 30 dage om måneden og tjener 200.000 tg. pr. dag, har hun en månedlig indtægt på 6 mio. tg. (18.000 kr.). Ud af det beløb skal hun betale husleje, løn til de ansatte, købe råvarer til restauranten og afholde private udgifter, hvorefter overskuddet ikke er stort.

»Men jeg er glad for mit medlemskab af NTS-gruppen. Det har givet mig et stort netværk, og der er altid nogle, der er parate til at hjælpe fx med diverse reparationer. Jeg hjælper selv andre i gruppen, hvor der er brug for det«, slutter Amgalan Ragchaa, før hun går tilbage for at gøre klar til næste rykind i restauranten. **BG/GP**

Bettina Gram og Gitte Pedersen besøgte Mongoliet i efteråret 2014 med støtte fra Danidas Oplysningsbevilling.

»Jeg er glad for at være med i projektet. Ellers havde vi ikke kunnet spare op og låne systematisk, som vi gør i dag. Min familievirksomhed er blevet udvidet siden 2010. Vi sælger i dag tøj til voksne og børn. Gennem projektet har jeg øget min finansielle viden og har fået øget selvtillid. Det har bevirket, at jeg er blevet dygtigere til at deltage i lokale beslutninger. Mange tak for gennemførelsen af projektet i vores lokalområde!«

Oyundagva B., Nalaikh
formand for gruppen
»At flyve«

Lånegrupperne, 3) Etablering af en *Credit Union* til håndtering af de større lån og 4) Udarbejdelse af en forretningsplan i forbindelse med større lån.

Vores nye regnskabsfører Povl Anker Andersen besøgte projektstederne i 2013 og fik lavet aftaler om regnskab og rapportering.

Vores »gamle« konsulent Jesper Holst kom også til Mongoliet i 2013 på foranledning af Teknisk Universitets *School of Humanities* og NTS for at gennemføre et 5 dages kursus i *Fremme af udviklingen i lokalsamfundene, herunder lokal mobilisering, deltagelse og empowerment*. Mange af deltagerne var glade for gensynet med Jesper *bagsh* (lærer), og det blev til et spændende kursusforløb, der foregik i universitetets fine undervisnings- og konference-lokale.

Deltagerne var universitetsfolk, folk fra offentlige organisationer, repræsentanter for udenlandske og mongolske NGO'er og naturligvis vores folk fra lokalområderne. Eksterne ressourcepersoner fra de fremtrædende mongolske civile samfundsorganisationer, NGO'er,

til udviklingen af de lokale samfund. Især i en tid, hvor Mongoliet er ramt af økonomisk krise, er det en kæmpe udfordring at opfordre folk til at spare sammen for at udvikle deres virksomhed. Samtidig har vi fra projektets side gjort meget for at formidle lån til vores grupper fra relevante myndigheder eller pengeinstitutter i Mongoliet.

I august 2013 kom designeren Kirsten Smaadahl igen til Mongoliet. Kirsten knoklede hele året for at indsamle og transportere over 10

rokke samt andet udstyr til filtning og strikning. Hun underviste i 3 dage i farvevalg, design samt uldspinding og farvning i naturfarver. Deltagerne var meget glade for at få en rok med hjem, og de lærte nogle nye teknikker og fik inspiration til at arbejde videre.

Jes Colding besøgte også projektet i 2013 og gav et spændende 7 dages kursus for vores mongolske projektfolk vedrørende: 1) Risiko-styring i forbindelse med låneaktiviteter, 2) *Best practice* i Spare- og

CASE:**Erdenshoo fra »Fuglefabrikken« opdrætter svin**

Erdenshoo og hendes familie bor i en forstad til Ulaanbaatar og har startet et svineopdræt for midler, hun har lånt af sin lokale NTS-gruppe. Salg af svinekød har sikret familien en indtægt, de kan leve af.

Erdenshoo er 53 år og medlem af og kasserer i en af 10 spare- og lånegrupper, som NTS har etableret i Khan-Uul, der ligger 25 km fra Ulaanbaatar. Khan-Uul er en distriktsforstad til hovedstaden og opkaldt efter floden Tuul. I folke-munde kaldes byen »Fuglefabrikken« efter dens mange kyllingefarme, som blev etableret under kommunisttiden. Mange farme er lukket, hvorfor en stor del af byens godt 4.500 indbyggere er ramt af arbejdsløshed.

Erdenshoo og hendes mand, Tsendorj, har boet i Khan-Uul siden midten af 1990'erne. Begge mistede, som så mange andre mongoler, deres job ved overgangen til demokratisk styre og markedsøkonomi. Derfor har familiens økonomi længe været stram. Parret har tre børn, hvoraf den yngste søn stadig bor hjemme sammen med sin kone og deres lille søn. Familien ejer en grund, hvorpå de både har en ger og et murstenshus. I de første 10 år boede de i geren, indtil de fik råd til at bygge huset.

Tsendorj er invalidepensionist, og Erdenshoo har forsøgt sig med en lille butik og andre indtægtsskabende aktiviteter for at skaffe penge til familiens overlevelse. Efter at hun er blevet medlem af spare- og lånegruppen hos

Erdenshoo (th) indkasserer en gang om måneden opsparinger fra medlemmerne i spare- og lånegruppen i Khan-Uul. Beløbene registreres i kassebogen, og pengene indsættes på gruppens fælles bankbog. Fotos: Bettina Gram

NTS, har hendes anstrengelser for alvor båret frugt. Hun har i spare- og lånegruppen optaget et lån på 1 million tögrög (ca. 3.000 kr.), heraf har hun brugt 600.000 tögrög (ca. 1.800 kr.) til indkøb af tre søer. Indtægter fra salg af svi-

nekød er i dag familiens eneste indtægt, og det er en rimelig indtægt, de kan leve af. **BG/GP**

Bettina Gram og Gitte Pedersen besøgte Mongoliet i efteråret 2014 med støtte fra Danidas Oplysningsbev.

Gruppens bankbog med medlemmernes opsparinger.

Ved salg af svinekød til hovedstaden kan familien forsørge sig selv.

Familiens ger og murstenshus i Khan-Uul-distriktet nord for Ulaanbaatar.

Svinene hos Erdenshoo lever et godt og økologisk frilandsliv.

herunder NTS, samt undervisere fra den mongolske universitetsverden bidrog til undervisningen.

I efteråret 2015 kom vores regnskabsfører (og arkitekt) Povl Anker Andersen og arkitekt Lene Grønfeldt til Mongoliet for at gennemføre et 3-dages kursus i *Slutspurt og fremtid for Låne- og Sparegrupperne i styrkelse af partnerskabsnetværket i Mongoliet*. Kursusformålet var at give ideer til 1) hvordan styrke spare- og udlånspraksis i grupperne, 2) parathed til at fortsætte gruppernes arbejde efter projekt-afslutning, 3) kendskab til og sympati for andelstanken, 4) anbefaling og bruger af, Kreditforening NNTS, 5) kendskab til værdikædetænkning i forhold til udvikling af virksomhederne, 6) inspiration til at indgå i kooperative forretningsprojekter. Deltagerne fik mange gode ideer og inspiration i måden at organisere deres forretning på i samarbejde med andre.

I efteråret 2015 blev projektet evalueret i Mongoliet af undertegnede sammen med Rasmus Ole Rasmussen. I øjeblikket skrives ihærdigt på en rapport om projektet.

»Oprindeligt er jeg uddannet sygeplejerske. I dag er jeg involveret i NTS-projektet på frivillig basis og arbejder som lokal træner. Jeg dyrker stueplanter med henblik på videre salg. Jeg forsøger også at fremstille kunsthåndværk ved anvendelse af genbrugsmaterialer. Jeg er meget glad for at være med i projektet, som yder et stort bidrag til almindelige menneskers aktive deltagelse i lokale beslutninger. Mange tak til jer alle.«

*Shinetssetseg, Dundgobi
medlem af gruppen
»Fælles kraft«*

Avyas-projektet

Dansk Mongolsk Selskab har siden 2009 i samarbejde med mongolske partnerorganisationer ydet økonomisk støtte til talentfulde unge fra fattige familier, som ikke har været i stand til at betale studieafgift til uddannelsesinstitutionerne. Pengene til Avyas-projektet (da: *talent*) kommer fra Dæhnfeldt-fonden opkaldt efter afdøde læge Johan Dæhnfeldt.

Projektet administreres af en arbejdsgruppe på 4 personer, der er valgt af Mongolsk Dansk Selskab og NTS. Arbejdsgruppen yder en frivillig indsats. I de forløbne 6 år er der uddelt lån eller fuld støtte til i alt 76 unge. Der søges hvert år – også om forlængelse af studierne. De unge har stor gavn af projektet, således har jeg hørt, at nogle af de først færdiguddannede klarer sig fint.

Efterskrift

Foruden Dansk Mongolsk Selskabs sociale projekter har selskabet været partnere i gennemførelsen af projektet *Journalistik og medier i Mongoliet* i perioden 1999-2002 i samarbejde med Danmarks Journalisthøjskole. Projektleder var Jørgen Ringgaard. Vi har ligeledes gennemført projektet »Skoleudvikling i landdistrikter« – fase 1 og 2 i perioden 2000-05 og 2005-08 i samarbejde med CICED med Johnny

En gruppe kvinder har startet et vellykket skrædderfirma i Mandalgovi. Der er stor efterspørgsel efter deres dell og national-

Baltzersen som projektleder. Begge var de garantere for det faglige indhold. På de næste sider skriver de to mere om de konkrete projekter, som har haft stor succes, og opgaverne fortsætter stadig.

I årenes løb har projekterne haft mange besøg både fra Danmark og andre lande. Folketingets præsidium besøgte projektet i 1997 og igen i 2013. Kronprins Frederik aflagde besøg i 2008 til stor glæde for alle i projektet. Samtlige ambassadører og sekretærer fra den danske ambassade i Beijing har besøgt projekterne, når de har været Mongoliet. De har alle vist stor interesse for projekternes udvikling.

Det er altid en stor ære for vore projekters målgrupper og andre involverede at modtage disse prominente gæster fra Danmark.

Tak til alle, der har bidraget på forskellige måder til den mongolske samfundsudvikling. ■

Bulgan Njama

Bulgan er medlem af Dansk Mongolsk Selskabs bestyrelse og leder af projekterne i Mongoliet.

Ger har lige fra starten informeret om projekterne. Fra selskabets hjemmeside er der adgang til alle numre af Ger, hvor der kan hentes flere oplysninger om de enkelte projekter.

Free Press Project

- et bidrag til Mongoliets demokratiseringsproces

Dansk Mongolsk Selskab har gjort en stor indsats på mange felter for at udvikle samarbejdet mellem Danmark og Mongoliet og støtte udviklingen i Mongoliet siden overgangen til demokrati i 1990. En af måderne har været i samarbejde med danske institutioner at muliggøre støtte til det mongolske civilsamfund gennem NGO-projekter finansieret af Udenrigsministeriet. Et af disse projekter var *Free Press* projektet, som i 2001-03 blev gennemført i samarbejde med *Danmarks Journalisthøjskole*.

Free Press projektet går helt tilbage til 1993. Her blev der indgået en aftale mellem den danske og den mongolske regering om en række projekter til støtte for Mongoliets overgangsproces til demokrati. Et af de største projekter i denne pakke var *Free Press* projektet. Det var et stort Danida-projekt, som omfattede to separate delprojekter.

Trykkeriet

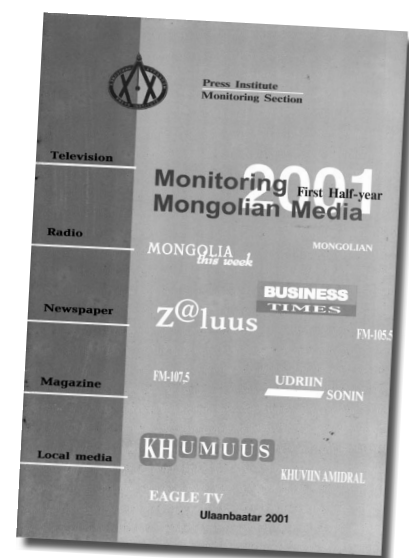
Det ene var opbygningen af et uafhængigt non-profit avistrykkeri for at støtte udviklingen af en fri og uafhængig presse i Mongoliet. Dette blev til *Free Press Printerhouse*, som åbnede officielt i 1996. Avisstrykkeriet kom til at spille en betydelig rolle i udviklingen af den frie presse i Mongoliet. Allerede efter 1 år blev 85% af avisoplaget i Mongoliet trykt på *Free Press*. Det er

ganske unikt, at de private medier i overgangsfasen til demokrati har kunnet få trykt aviser på non-profit basis. Der er da også nogle af de udgivere, som var de største kunder på *Free Press*, som i dag er blandt de meget rige i Mongoliet. *Free Press Printerhouse* blev i 2000 til en selvvejende fond og kan næste år fejre 20 års jubilæum.

Presseinstituttet

Det samme kan *Press Institute of Mongolia*, som var den anden komponent i Danida-projektet. Institutets formål er at efteruddanne journalister og andre mediefolk i Mongoliet samt i øvrigt støtte udviklingen af en uafhængig og professionel mediesektor i landet. Danida-projektet udløb i 2000. Da var instituttet veletableret, havde et bredt program af efteruddannelsesaktiviteter for den mongolske mediesektor og havde etableret en særlig enhed, som hvert år udgav en uafhængig rapport med alle data om de mongolske medier og udviklingen i sektoren. Institutet udgiver stadig disse rapporter.

I årene op til 2000 have Presseinstituttet oprettet diplomuddannelser for unge mennesker, som gerne ville i gang med journalistik. Disse diplomuddannelser blev gennemført i tæt samarbejde med medierne og blev en stor succes. Mange af de journalister, der i dag arbejder i de

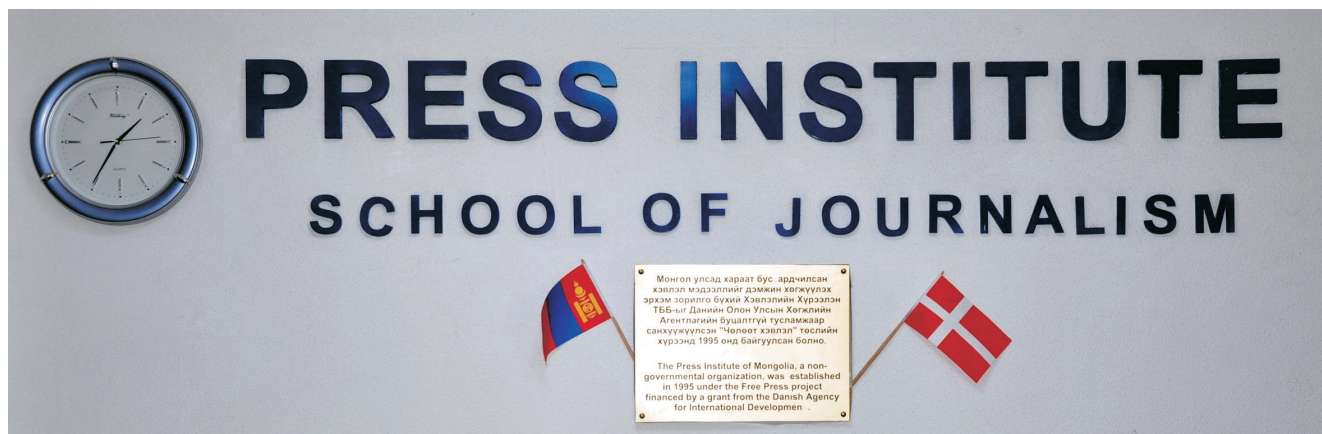
mongolske medier, fik deres start med Presseinstituttets kurser.

Der var den gang også en uddannelse i journalistik på det statslige universitet i Ulaanbaatar. Men uddannelsen var gammeldags, og lærerne var ikke interesseret i at reformere den, så de uddannede kunne leve op til de nye krav, de uafhængige medier stillede. Fra medierne kom der derfor et stigende pres på Presseinstituttet for at det skulle oprette en Bachelor-uddannelse i journalistik.

Instituttet besluttede at tage udfordringen op. Men det viste sig at være en kæmpeopgave. For det første skulle man oprette et privat *college*, som skulle igennem en masse formalia for at blive godkendt af Undervisningsministeriet.

For det andet er der meget stor forskel på at tilbyde efteruddannelseskurser og så en uddannelse på universitetsniveau. For ikke at glemme finansiering: som privat *college* skulle det hele finansieres af betaling fra de studerende.

Den største opgave var nok at udvikle kursusplaner for en 4-årig journalistuddannelse og træne de lokale lærere til at kunne undervise heri. Hertil behøvede instituttet hjælp. Og man ønskede at fortsætte

samarbejdet med *Danmarks Journalisthøjskole* herom.

DMS træder til

Da Danida-projektet som nævnt udløb i 2000, var der brug for yderligere hjælp for at muliggøre dette. Her var det, at Dansk Mongolsk Selskab trådte til. Gennem sine egne NGO-projekter var selskabet en anerkendt partner for Danida. Som dansk NGO kunne selskabet træde ind og støtte den videre forankring af oprindelige Danida-projekter i det mongolske civilsamfund. Dette skete med *Free Press* projektet, hvor Dansk Mongolsk Selskab indgik kontrakt med Danida om gennemførelse af et projekt til fortsat støtte af *Press Institute of Mongolia*. Projektet blev gennemført i samarbejde med *Danmarks Journalisthøjskole*, som leverede den journalistfaglige bistand i projektet.

I kraft af dette projekt kunne Presseinstituttet gennemføre forberedelsen af den nye journalistuddannelse. Kursusplaner blev udviklet, bl.a. gennem studiebesøg i Danmark, lærere uddannet, kursusmateriale forberedt osv. Samtidig lykkedes det Presseinstituttet at klare alle kravene til oprettelse af et privat college.

Presseinstituttets betonbygning i Ulaanbaatar, 2009. Foto: Louise Boo Jespersen

Mongoliet tager over

Gennem projektet sikredes ligeledes en konsolidering af instituttets øvrige aktiviteter inden for efteruddannelse, *media research* og indsatser for at styrke den frie og professionelle presse. Denne konsolidering gjorde det muligt for Presseinstituttet at fortsætte som bæredygtig mongolsk civilsamfundsorganisation efter at Dansk Mongolsk Selskabs projekt sluttede.

Som så mange af Dansk Mongolsk Selskabs NGO-projekter har *Free Press* projektet sat sig synlige og mærkbare spor i det mongolske samfund. Hundredevis af mongolske journalister har fået deres ud-

dannelse eller efteruddannelse fra Presseinstituttet, som har præget medieudviklingen gennem en bred vifte af aktiviteter.

Når *Press Institute of Mongolia* til februar næste år fejrer 20 års jubilæum kan det ikke mindst takke Dansk Mongolsk Selskab for det værdifulde bidrag på et kritisk tidspunkt i dets udvikling. ■

Jørgen Ringgaard

Jørgen Ringgaard er tidligere projektleder på *Free Press* projektet.

Læs også af samme forfatter Ger 41:25, Ger 30:12 og *At bo og arbejde i en kumfryser* af Louise Boo Jespersen i Ger 71:6.

Skole og civilsamfund

Sommeren 2015: »Vi skal have samarbejde, venlighed og gensidig respekt tilbage i vores samfund. Politiseringen af vores liv på alle områder må høre op. Det er simpelthen ødelæggende.«

Sådan lyder det igen og igen fra de omkring 300 lærere, forældre, administratorer og erfarne hyrder samlet til workshops 5 forskellige steder i Mongoliet. De kommer fra 57 landdistrikter, *sum*, spredt ud over det store land. Nogle af deltagerne er med for første gang, andre har været til denne slags regionale workshops de sidste 15 år. Enkelte har været med i dansk-mongolsk samarbejde siden 1992.

Ønsket om mere samarbejde, venlighed og gensidig respekt indtager åbenlyst en central plads i arbejdet med *mongolisering* af civilsamfundsudviklingen i de mongolske landdistrikter. Mange af deltagerne taler med udgangspunkt i deres egne erfaringer, som de høstede under det 10 år lange dansk-mongolske projekt *Skoleudvikling i mongolske landdistrikter* fra år 2000 til 2010.

Begyndelsen

Egentlig er året 1992 begyndelsen på dansk-mongolsk samarbejde omkring skoleudvikling i Mongoliet. Danida havde i efteråret 1991

sagt ja til den mongolske regerings anmodning om bistand til reform af landets uddannelsessektor.

Den daværende *Danmarks Lærerhøjskole* blev ansvarlig for den danske støtte, der fokuserede på et bredt spektrum af aktiviteter herunder læreruddannelse, efteruddannelse af lærere, pædagogiske konsulenter og skoleledere, udvikling af undervisningsmaterialer og læseplaner, specialundervisning, leverancer af trykkeriudstyr, computere og meget mere.

Projektet i 90'erne var et såkaldt bilateralt bistandsprojekt, et samarbejde mellem den danske og den mongolske regering, men blev i praksis gennemført i et partnerskab mellem *State Pedagogical University* i Ulaanbaatar og *Danmarks Lærerhøjskole*. Den bilaterale bistand ophørte i 1999.

Fire forhold blev afgørende for fortsat dansk engagement under nye rammer: 90'er-samarbejdet var en ubetinget succes og Danida var parat til at fortsætte støtten indenfor en NGO-ramme. Dansk Mongolsk Selskab sagde ja til at samarbejde med *Danmarks Lærerhøjskole/CICED* om et NGO-projekt. Og sidst, men ikke mindst, erfaringer fra 90'ernes samarbejde viste tydeligt, hvor et fortsat dansk engagement kunne have størst betydning, nemlig i udvikling af skoler i de mongolske landdistrikter.

Fra bundprop til modelskole

Mongoliets omstilling fra planøkonomi til markedsøkonomi i begyndelsen af 90'erne gik hårdt ud over hele den offentlige sektor. Ikke mindst skolerne i landdistrikterne led under omvæltningen. Pludselig var der ingen penge til at varme skolerne og deres kostafdelinger op for om vinteren. Der var kun få undervisningsmaterialer. Lærernes lønninger udeblev ofte. Efteruddannelse af lærere blev begrænset samtidig med, at reformer med nye undervisningsmetoder kom på dagsordenen.

Kollektiv- og statsbrug, der havde været ryggraden i den offentlige infrastruktur i landdistrikterne, blev opløst. Privatiseringen af hyrdelivet krævede mere arbejdskraft i familierne. Op til 25% af alle børn i den skolepligtige alder var ikke i skole. I Ulaanbaatar, i den mongolske centraladministration og blandt de fleste donorer havde skoler på landet et dårligt ry. Men det dansk-mongolske samarbejde havde dokumenteret, at der var et kolossalt potentiale i de mongolske landdistrikter, hvis bare de fik en passende håndsrækning.

Gennem en forholdsvis beskedent støtte i perioden 1996-99 til 16 små landsbyskoler, *bag*-skoler, rundt om i Mongoliet blev det klart, at lærere og forældre gennem nye former for

samarbejde kunne få undervisningen og skolerne til at fungere med høj kvalitet. Det var den erfaring, der blev grundlaget for projektet *Skoleudvikling i mongolske landdistrikter*.

Den første fase af projektet løb fra år 2000 til 2005 med samarbejde med 40 skoler/lokalsamfund. Anden fase sluttede i 2010 og talte i alt 80 skoler/lokalsamfund, 40 »gamle« og 40 nye.

Ved projektets start lå samtlige

og *Asian Development Bank* – også en markant neo-liberal dagsorden i forhold til den offentlige sektor.

New public management og konkurrence- og resultatlønsmodeller udviklet ved skriveborde i Vesten var blevet introduceret over hals- og hoved i de mongolske skoler. Skoler på landet blev samlet i større administrative enheder med stor – også fysisk – afstand mellem ledelse og lærere. Regionale pædagogiske konsulenter blev sat til at inspi-

Fra starten blev »samarbejde, venlighed og gensidig respekt« omdrejningspunktet for alle projekttaktiviteter. Det handlede om samarbejde mellem skole og lokalsamfund, mellem lærere og regionale pædagogiske konsulenter og lærerne imellem. Og det handlede om gensidig respekt mellem alle involverede og en åbenhed overfor erfaringer og ideer på kryds og tværs.

Men man kan jo ikke bare slynge sådan nogle fine begreber og værdier ud i det åbne rum. De skulle bygges og udvikles på grundlag af konkrete og fælles aktiviteter.

Hvor længe holder varmt tøj?

Projektet satte fokus på 3 områder: bedre samarbejde mellem skole og lokalsamfund, højere kvalitet i undervisningen og alle børn i skole, inklusive de fattigste.

Det var godt nok lykkedes at få flere børn i skole, siden det store frafald på omkring 25% i begyndelsen af 90'erne, men der var stadig alt for mange børn, der aldrig satte fod i et klasseværelse. Fattigdom var den væsentligste årsag. Ved projektstart i år 2000 var det endnu småt med opvarmning i skoler på landet. Med vintervejr på under minus 30 grader måtte eleverne beholde overfrakke, hue og vanter på. Børn fra de fattigste familier havde dog ingen af delene og blev derfor hjemme og droppede ud skolen.

Projektet gav i det første år fattige børn varmt tøj, og fluks var de tilbage på skolebænken. Men de vokser jo sådan nogle unger. Så skulle vi blive ved at levere varmt tøj hver vinter? Fattigdommen så ikke ud til at være på retur. Over en tredjedel af Mongoliets befolkning levede under den officielle fattigdomsgrænse. I mange landdistrikter var andelen større. Mongolerne havde selv løsningen: kunne vi ikke konvertere budget til vintertøj til indtægtsgivende virksomhed?

Forrige side: Debat om mongolisering af civilsamfund - regional workshop, 2015. Herover: Debat om aktionslæring - regional workshop, 2009.

skoler lå i bunden af eksamensstatistikkerne i deres respektive provinser, *aimag*. I 2010 var de alle i top 5, og adskillige af skolerne fungerer den dag i dag som modelskoler på regionalt og nationalt plan.

Høj faglighed

Kilden til den markante fremgang i alle projektskolerne var egentlig enkel: samarbejde, venlighed og gensidig respekt.

Med regeringsskiftet i Mongoliet i 1996 kom – støttet af store internationale donorer som *Verdensbanken*

og kontrollere lærerne i stedet for at yde faglig støtte og fremme samarbejde.

Resultatet var forudsigeligt. Det fungerede ikke. Administrationen blev ikke mere effektiv. Skoler og lærere tilpassede sig inspektion og kontrol i stedet for at udvikle undervisningen. Samtidig med *top-down* reformer blev der skåret yderligere i lærernes efteruddannelse.

Fra dansk side havde vi fulgt udviklingen med stor skepsis. Det nye projekt *Skoleudvikling i mongolske landdistrikter* gav mulighed for at gøre tingene anderledes.

Det kunne vi, og i de efterfølgende 9 år etablerede de 80 skoler/lokalsamfund gennem et enestående samarbejde mellem skole og lokalsamfund over 300 indtægtsgivende projekter.

Mange satte gang i egen produktion af grøntsager eller oprettede systuer til fremstilling af skoleuniformer mm. Andre etablerede et lille bageri, mens nogle byggede offentlige badestuer og enkelte, i skovrige egne, producerede skolemøbler. Indtjeningen blev skabt ved at bruge tildelte midler fastsat efter markedspris til at »købe af sig selv« og ved at sælge produkter i lokalsamfundet. Overskuddet gik først og fremmest til at sikre, at de fattigste af børnene kom i skole og derefter til andre formål til gavn for skolerne.

I samme samarbejdsånd blev klasseværelser, skolebygninger og skolernes kostafdelinger renoveret. Lærere og forældre gik sammen om at male, mure, udskifte døre og vinduer, forbedre varmeanlæg og etablere sportsfaciliteter inde og ude. Projektet betalte materialer og udstyr. Skole og lokalsamfund leverede arbejdskraften og stod for transport af materialer fra Ulaanbaatar.

Hjælp til selvhjælp

Ethvert godt udviklingsprojekt kendetegnes ved, at det yder hjælp til selvhjælp. De 80 skoler i projektet lå alle i relativt isolerede områder af Mongoliet med lang vej til nærmeste provincenter. Rådgivning og efteruddannelse var sjælden. Samtidig drønedes reformiveren derudaf under skiftende regeringer med internationale donorer i ryggen. Lærerne måtte løbende tilpasse sig. Kontrol og inspektion afløste forudsm faglige støtte fra pædagogiske konsulenter og skoleledelse. Skoler i landdistrikterne havde svært ved at stå distancen.

Projektet måtte finde en model, der kunne støtte lærernes egen udvikling og give dem professionel stolthed og værdighed tilbage. Det var – og er – bredt anerkendt, at læreren er den vigtigste faktor i elevernes læring.

Løsningen blev *aktionslæring*, som enkelt sagt handler om, at lærerne – i tæt og vedholdende samarbejde – udvikler deres undervisning gennem systematisk at studere og forbedre egen praksis. Med andre ord, lærerne skulle *sammen* identificere fejl og mangler i undervisningen, de skulle *sammen* udarbejde og gennemføre nye metoder, og endelig skulle de *sammen* observere og reflektere over, hvordan nye handlinger påvirkede kvaliteten af undervisningen.

Samtidig skulle provinsernes pædagogiske konsulenter kobles på processen. De skulle genopfinde og forny deres rolle som faglige støtter og sparringspartnere til lærerne og lægge kontrolhatten på hylden. Missionen lykkedes. Ikke uden problemer, for arbejdsformen var radikal ny for både lærere, ledere og pædagogiske konsulenter.

I sommeren 2009 interviewede jeg i forbindelse med to regionale workshops 30 lærere og 10 pædagogiske konsulenter om deres erfaringer med aktionslæring. Trods mange forskellige erfaringer var følgende udsagn gennemgående: »Vi er nu indehavere af vores eget arbejde. Det er forankret i virkeligheden. Vi samarbejder og støtter hinanden. Vi udvikler os hele tiden. Undervisningen er blevet bedre, og eleverne er mere aktive i timerne«, sagde Yanjinkhorol, kvindelig matematiklærer fra Bayantsagaan Sum i Tüv Aimag.

Urantsetseg, pædagogisk konsulent i Bulgan Aimag, kunne fortælle, at hun var glad for igen at støtte lærerne i stedet for blot at kontrollere dem. »Det er nu nærmest som et godt familiebesøg, når jeg kom-

Grøntsagsproduktion i Khovd Bag, Bayan Ölgii Aimag, 2007

Fremstilling af skolemøbler i Mongormit, Tüv Aimag, 2009

mer ud på skolerne. Førhen var lærerne nervøse for mine besøg. Nu ringer de og spørger, hvornår jeg kommer.«

Urantsetseg forsvarede i foråret 2015 sin ph.d.-afhandling om aktionslæring og metodens betydning for udvikling af lærere og skole i Mongoliet. Aktionslæring er i dag anerkendt af det mongolske undervisningsministerium og anvendes langt ud over de oprindelige 80 projektskoler.

Tilbage til indledningen

Det er sådan set ikke raketvidenskab at sikre succesfuld gennemførelse af et udviklingsprojekt. Det handler om faglig og ledelsesmæssig kapacitet, godt kendskab til forholdene, klar sammenhæng mellem

Lærerne fremstillede massevis af undervisningsmaterialer med udstyr leveret af projektet.

forhold og målsætninger og en passende pose penge. Den store udfordring ligger derimod i at sikre fortsættelse og udvikling af aktiviteterne – også kaldet bæredygtighed – når projektet ophører.

Da projektet *Skoleudvikling i landdistrikter* lakkede mod enden stod det klart, at der var potentiale til mere. Skoler og lokalsamfund havde vist, at samarbejde og gensidig respekt kunne genskabe kvalitet i undervisning og engagere civilsamfundet i væsentlige samfundsanliggender.

Alle skoler/lokalsamfund blev opfordret til at danne lokale afdelinger af den mongolske partnerorganisation *Mongolian Association for Primary and Secondary School Development* (MAPSSD). 57 af de 80 lokalsamfund tog imod opfordrin-

gen, og det er dem, der i dag udgør kernen i projektet *Mongolisering af civilsamfundsudvikling i Mongoliets landdistrikter*. Projektet gennemføres i et samarbejde mellem MAPSSD og *Community for International Cooperation in Education and Development* (CICED).

Også her er samarbejde, venlighed og gensidig respekt nøglebegreber og på tankevækkende vis identisk med (gen)mongolisering af civilsamfund. Hver af de 57 lokale NGO'ere formidler projekterfaringer og ideer til to nabolokaler og arbejder på at engagere borgerne i væsentlige samfundsspørgsmål.

Tillykke med de 25 år

Dansk Mongolsk Selskab ønskes tillykke med de 25 år med tak for 10

års godt samarbejde omkring projektet *Skoleudvikling i landdistrikter*. Projektet satte meget positive spor i Mongoliet og banede vejen for fortsat samarbejde mellem MAPSSD og CICED, et samarbejde der nu rækker ud til en tredjedel af alle landdistrikter i Mongoliet med fokus på mere selvhjælp end hjælp. ■

Johnny Baltzersen

Johnny Baltzersen er næstformand i CICED, stiftet i november 2010. Bag initiativet stod en kreds af personer, som havde mere end 20 års erfaring med udviklingsarbejde, fortrinsvis som konsulenter og projektledere på Danida-støttede programmer inden for uddannelsesområdet, se www.ciced.dk
Om MAPSSD, se www.mapssd.mn

– Mongolerne ønsker en grøn udvikling

Foto: Bettina Gram

Interview med Sanjaasuren Oyun, medlem af det mongolske parlament, som besøgte København mandag den 21. september 2015 i anledning af Folketingets og Dansk Mongolsk Selskabs konference om 25 års demokratiudvikling i Mongoliet.

Der var prominent politikerbesøg fra Mongoliet i *Folketinget* den 21. september 2015. S. Oyun, medlem af det mongolske parlament og tidligere minister for miljø og grøn udvikling, var inviteret til at tale om sine erfaringer med parlamentarisk demokratiarbejde.

S. Oyun har været medlem af det mongolske parlament, Den store Khural, siden 1998 og er leder af *Civil Green-Will Party*, et liberalt grønt centerparti, som i dag har to medlemmer i parlamentet. Klimaspørgsmål, bæredygtig udvikling og god regeringsførelse er blandt partiets mærkesager.

– Vores parti ønsker grønne, bæredygtige løsninger. Vi kan ikke overlade alt til markeds kræfterne, men vi er moderate i vores tilgang til emnet og placerer os altid i midten. Der er heldigvis kommet større investeringer i bæredygtig udvikling end tidligere. Desuden har parlamentet vedtaget en national strategi for grøn udvikling, fortæller S. Oyun, der taler Mongoliets miljø-sag med særdeles stor vægt.

En stor del af æren for Mongoliets grønne nationalstrategi tilfalder nemlig S. Oyun. Udover at have været minister for miljø og grøn udvikling i 2012-14, blev hun i 2014 udnævnt som den første præsident

for FN's Miljøforsamling, UNEA, og ledte organisationens første topmøde i Nairobi i Kenya. Dermed er hun med til at sætte Mongoliet på den internationale miljøscene.

Ind i politik på tragisk baggrund

Baggrunden for S. Ouyuns indtræden i mongolsk politik var en tragisk hændelse, nemlig mordet på hendes bror, S. Zorig, den 2. oktober 1998. Zorig var en af de fremtrædende ledere bag landets demokratiske revolution i 1990. Mordet er stadig uopklaret.

S. Ouyun er i dag leder af *Zorig Foundation*, som er en fond stiftet i brorens navn og ånd. Fonden støtter demokratiudvikling i Mongoliet. En af mærkesagerne er uddannelse og skolegang til børn og unge. Kombinationen af skoler og bæredygtig udvikling er et område, hvor S. Oyun ser gode potentialer for et samarbejde mellem Danmark og Mongoliet.

– Vi mangler skoler i Mongoliet. Der er lige nu brug for 1.500 skolebygninger. Danmark kan hjælpe med at designe grønne skoler, for I har store erfaringer med fx bæredygtigt byggeri. Mongolerne ønsker en grøn udvikling, siger hun og forklarer, at Mongoliet har brug for viden, teknologi og investeringer

fra udlandet for at kunne gennemføre en grøn omstilling.

Nomaderne lever bæredygtigt

På de vide stepper i Mongoliet lever nomader, som de har gjort i årtusinder i deres filttelte, *ger*, og i tæt sameksistens med deres dyr og den omgivende natur.

– Nomadesamfundet er traditionelt set et bæredygtigt samfund. Som nomade kan man ikke have mange ejendele med, når man rejser på steppen til nye græsgange. Familien bruger fx alt fra fåret: Ulden bruges til filt og tekstiler, af mælken fremstilles oste og andre mejeriprodukter, tørret dyrelort bruges til brændsel og kødet spises. Nomaden er afhængig af sine dyr og af at der er græs til dem, forklarer S. Oyun. Vi må kombinere den traditionelle, cykliske levemåde med moderne, grøn teknologi. Danmark er et af de førende lande inden for bæredygtig udvikling og ren teknologi. Det kunne være et oplagt område for vores lande at samarbejde om, tilføjer hun.

CO₂-udledning skal nedbringes

Den globale opvarmning registreres også i Mongoliet. I de seneste 70 år er den gennemsnitlige temperatur-

Sanjaasuren Oyun

Født i 1964 i Ulaanbaatar og uddannet geokemiker fra Prags universitet og har en ph.d. i geologi fra Cambridge. Var i 2000 medstifter af det liberalt grønne centerparti *Civil Green-Will Party*, som ved valget i 2008 fik omkring 10% af stemmerne. Hun er i dag partiets leder.

I 2007-08 var hun Mongoliets udenrigsminister og i 2012-14 minister for miljø og grøn udvikling. I 2014 blev hun udnævnt til den første præsident for FN's Miljøforsamling, UNEA.

stigning målt til 2,07°C, hvilket er betydeligt højere end den gennemsnitlige globale stigning på omkring 0,8 grader.

Mongoliets geografiske placering betyder, at landet er ekstra sårbart i forhold til klimaændringer. Der er flere tusinder kilometer til det nærmeste hav, og landet ligger på det centralasiatiske plateau med en gennemsnitlig højde på over 1.500 meter. Sidstnævnte medvirker til, at hovedstaden Ulaanbaatar (UB) især i de iskolde vintre er dækket af en tung, sundhedsskadelig dyne af smog. CO₂-udledningen fra bl.a. kulfyrede kraftværker er stigende, da kul stadig er den foretrukne brændselskilde. Det kommende, nye kraftværk nr. 5 i UB er også kuldrevet.

– Luftforureningen i UB er stor. De kulfyrede kraftværker, den massive trafik og gerdistrikternes dårlige, kulfyrede brændeovne udleder store mængder CO₂. Der er bl.a. brug for bedre ovne og bedre brændsel, som ikke udleder nær så meget CO₂. Mongoliet har indgået en aftale med Japan om »kulfattig teknologi«, hvilket betyder, at opvarmning med kul skal erstattes af andre energiformer, fortæller S. Oyun og nævner endnu en kedelig statistik, nemlig at 25% af gletsjerne i Mongoliet er smeltet.

Fra åbningen af konferencen i Folketinget ses fra venstre Folketingets formand Pia Kjærsgaard, D. Sukherel, Michael Haslund-Christensen, Mongin Forrest, Mette Holm, S. Oyun, Lars Højer, Bulgan Njama og Morten Axel Pedersen. Foto: Jan Koed

For at nedbringe landets CO₂-udledning gøres erfaringer med vedvarende energi som bl.a. vindkraft. Målet er, at vindenergi skal udgøre en femtedel af energiforsyningen i 2020. Omkring 70 km sydvest fra UB ligger den første vindmøllepark *Salkhit*, som åbnede i 2013 med 31 møller fra vindmøllefirmaet GE. Elektricitet fra vindmølleparken anvendes i elnettet i UB. Flere vindmølleprojekter er undervejs, bl.a. i Gobi i Sainshand, hvor Vestas er hovedleverandør af møllerne.

Valg i 2016

Mongolerne skal næste gang stemme ved parlamentsvalget i juni 2016. Det er dyrt for partier at køre valgkampagner, men penge og politik er tæt forbundet i Mongoliet.

– Det er svært at opnå en neutral, afbalanceret valgkamp i Mongoliet. Selvom medierne er frie, ejes de enten af den politiske elite eller understøttes af den. Derfor sender tv-stationer fx politisk betalte indslag under valgkampen, undtagen på nationalt tv. Det er svært for mindre og nye partier at få talletid i det nuværende mediebillende, forklarer hun.

En antikorrupsionslov, som S. Oyun var med i det forberedende arbejde om, blev vedtaget i 2006. I 2000 var der kun en beskedent risiko ved at bruge korrupsion i politik og andre sammenhænge, mens det i dag er blevet mere risikofyldt. Korrupsion er stadig udbredt i det mongolske samfund, men lovgivningsmæssigt er der sket meget på området. Mongoliet ligger bedre end Rusland og de centralasiatiske lande på korrupsionsindekset fra *Transparency International*, men dårligere end de baltiske lande.

– Hovedopgaven for Mongoliet i dag er at arbejde med detaljerne i lovgivningen og forbedre den. Lovgivningsmæssigt er der sket rigtigt meget i landet i de 25 år vi har haft et demokratisk, parlamentarisk styre, siger S. Oyun, som tror, at flere små partier vil vinde frem ved det kommende valg, da hun oplever en udbredt træthed i befolkningen i forhold til de gamle, traditionelle partier. ■

Bettina Gram

Bettina Gram interviewede S. Oyun i forbindelse med hendes deltagelse i konferencen i Folketinget den 21. september 2015.

Arven efter Mongoliets første demokratiske valg

Dashiin Byambasuren blev født den 20. juni 1942 i Bänder Sum, Khentii Aimag. Han er tidligere politiker i det Mongolske Revolutionære Folkeparti og var Mongoliets statsminister fra 11. september 1990 til 21. juli 1992 og dermed den første demokratisk valgte regeringschef.

D. Byambasuren til højre i samtale med Ts. Elbegdorj til venstre (nuværende præsident) og E. Bat-Uul (siddende overborgmester i Ulaanbaatar).

Kan De give os et indtryk af situationen i Mongoliet, da det planøkonomiske og étpartistyrede politiske system udskrev sit første demokratiske valg?

Indtil 1990 var Mongoliet medlem af den socialistiske blok ledet af Sovjetunionen. Derfor havde vi en anden politisk og social samfundsorden. Sidst i 1980'erne mistede de socialistiske samfund konkurrencekraften, hvilket førte til deres kollaps. Året 1990 er det år, landene i

Østeuropa afviste kommunismen og vendte sig mod Vesten, samtidig med at de baltiske stater og Georgien talte om at opnå uafhængighed af Sovjetunionen. Den socialistiske samfundsmodel var i dyb krise. Samtidig konfronteredes Mongoliet med en ny udfordring: Hvordan skulle Mongoliet opretholde sin sikkerhed i fremtiden, da landets økonomi hidtil havde været afhængig af fremmed bistand og långivning.

Sent på året 1989 udviklede de prodemokratiske bevægelser sig i en mere organiseret retning, og Mongolsk Demokratiske Union blev stiftet. Adskillige protester og demonstrationer blev afholdt, hvorunder de demokratiske bevægelsers hensigter og styrkeforhold blev afdækket. Udfaldet af forårets begivenheder i 1990 viste, at folket ikke længere ville acceptere at leve under det kommunistiske system. Det blev tydeligt demonstreret, at folket ønskede at gribe magten. Situationen var kompliceret. I nord (på det tidspunkt Sovjetunionen), var kommunistpartiet stadig ved magten, tro mod de socialistiske doktriner. Samtidig var vores forhold til Kina på frysepunktet. Dertil kom, at Kina var kommunistisk. På den baggrund var det vanskeligt for Mongoliet at vælge en helt anden samfundsmodel. Imidlertid viste begivenhederne i marts 1990, at det var muligt at

opnå national enighed og forandre samfundet uden konflikter, ikke mindst fordi der ikke var andre alternativer.

Den 9. marts trådte det Mongolske Revolutionære Folkepartis Centralkomites Politbureau tilbage, og den 11. april ændrede Folkets Store Khural (Parlamentet) forfatningen og banede dermed vejen for yderligere samfundsændringer. Det paradoksale var, at Mongoliet med sin placering mellem to store kommunistiske og socialistiske stater ikke havde nogen oversøiske markeder. På daværende tidspunkt foregik 85% af Mongoliets udlandshandel med Rusland og 10% med de østeuropæiske lande. Da disse lande nu orienterede sig mod vest, ophørte de tidligere relationer. Derfor fik de mongolske industrierhverv, som importerede næsten alle reservedele og smøremidler fra de socialistiske lande, store vanskeligheder.

I 1990 besluttedes det at udskrive valg. De prodemokratiske bevægelser tog form, og Mongolsk Demokratiske Union, Ny Mongolsk Progressiv Union og Mongolsk Demokratiske Socialistisk Union blev oprettet og udviklede sig til politiske partier med egne partiprogrammer. Det muliggjorde afholdelsen af valget; uden en fast partistruktur ville det ikke have været muligt. Valget blev fastlagt til afholdelse den 29. juli.

Demonstrationen den 4. marts samlede næsten 100.000 deltagere, der krævede ændringer af valgloven og adskillelse mellem parti og stat.

En fremtrædende leder af den demokratiske revolution var den unge karismatiske politiker S. Zorig.

Forinden havde der været kriser. Især fik demonstrationen 27.-28. april en noget voldsommere karakter, som vakte bekymringer i udenlandske kredse om en mulig militær indgriben. Imidlertid blev situationen holdt under kontrol, så modsætningerne blev håndteret uden brug af militær magt. Demokraterne var klar over situationen, national enhed var en fordel og nøglen til en fredelig revolution.

Hvordan blev det besluttet at gennemføre det demokratiske valg og hvilket valgsystem, der skulle anvendes?

Efter begivenhederne i april intensiveredes forhandlingerne og den politiske dialog. På daværende tidspunkt var jeg 1. viceformand for Ministerrådet. På grund af en udlandsrejse gik jeg glip af de første valgforberedelser. Den 16. april tog jeg til New York for at deltage i FN-generalforsamlingens ekstraordinære samling og returnerede den 7. maj efter at have holdt det første arbejds møde med USA på vegne af den mongolske regering. Den 11. maj tog jeg igen af sted på en udlandsrejse for at studere den økonomiske politik hos lande med markedsøkonomi bl.a. Vesteuropa og Japan. Jeg vendte tilbage til Ulaanbaatar den 11. juni.

Valget i 1990 var helt anderledes end tidligere valg. Mange forskelli-

ge politiske kræfter konkurrerede nu med hinanden om deres ideer og programmer. Kandidaterne blev udpeget efter antal stemmer og fik adgang til parlamentet. Ved valget den 29. juli havde kandidaterne mulighed for at agitere for deres synspunkter, således at valget kunne gennemføres på et oplyst grundlag. Valgdeltagelsen var på hele 97,9%. Omkring 40% af vælgerne gik ind for de demokratiske kræfter og 60% for det Mongolske Revolutionære Folkeparti (MPRP). Men de 40% af stemmerne på de demokratiske kræfter udmøntede sig kun i 15% af pladserne i parlamentet efter resultatet af den hemmelige afstemning.

Den 31. juli erklærede formanden for MPRP, G. Ochirbat, at han ville danne en koalitionsregering. Jeg tror, at denne erklæring fik stor

Kronologisk oversigt over den demokratiske revolution

Dec. 1988: I et indlæg med overskriften *Arbejderbreve* kritiseres for første gang lederne af Politbureauet og det eneste eksisterende politiske parti, det Mongolske Revolutionære Folkeparti (MPRP), i avisen *Unen* (Sandhed).

10. dec. 1988: En hemmelig gruppe kaldet *Shine ue* (Ny æra) dannes af E. Bat-Uul, S. Amarsanaa og S. Tsogt-saikhan. På skrivemaskiner forfatter de småskrifter, som de i løbet af natten klæber op på vinduer og døre.

Apr. 1989: Den mongolske radio begynder at udsende sangene *Khonhknii duu* (Klokkens klang) og *Alban tasalgaani tsonkhoor* (Gennem kontorvinduet) skrevet af S. Tsongtsaikhan.

27.-28. nov. 1989: Det andet samråd med unge kunstnere afholdes af MPRP's Centralkomite. De unge deltagere fremfører hård kritik af politikerne og partiets ledere.

Dec. 1989: Politiske klubber og grupperinger slutter sig sammen og danner den første uafhængige organisation, Mongolsk Demokratisk Union (MDU).

7. dec. 1989: Lærere og studerende ved Det Pædagogiske Institut organiserer en demonstration i Khovd by. Demonstranterne er de første, der kræver Politbureauets tilbagetræden.

9. dec. 1989: En stor demonstration afholdes i Erdenet.

10. dec. 1989: Ulaanbaatar bliver vidne til den første demonstration arrangeret i forlængelse af Menneskerettighedsdagen. MDU bekendtgør sin oprettelse og afleverer et ultimatum med 13 krav.

17. dec. 1989: Den anden massedemonstration i Ulaanbaatar organiseres af MDU, som kræver en reaktion på ultimatummet. S. Zorig vælges til generalkoordinator for MDU.

28. dec. 1989: Oprettelsen af Demokratisk Socialistbevægelse (DSM) annonceres.

21. jan. og 11. feb. 1990: Tusinder af mennesker deltager i demonstrationen på Sukhbaatarpladsen organiseret af MDU.

17. feb. 1990: Ny Progressiv Union (NPU) bliver oprettet.

18. feb. 1990: MDU indkalder til sin første kongres og erklærer oprettelsen af Mongolsk Demokratisk Parti (MDP).

2. marts 1990: Mongolsk Socialdemokratisk Parti (MSDP) stiftes.

4. marts 1990: MDU, DSM, NPU og Mongolsk Studenterunion organiserer i fællesskab en demonstration for at aflevere et ultimatum til MPRP's Centralkomite og regeringen. 90.000-100.000 mennesker deltager i demonstrationen.

7. marts 1990: MDU starter en sultestrejke på Sukhbaatarpladsen med et krav om Politbureauets tilbagetræden.

12.-14. marts 1990: Der afholdes et plenarmøde i MPRP's Centralkomite, hvor man bøjer sig for ultimatummet, og Politbureauet træder tilbage.

21.-23. marts 1990: Parlamentet (Folkets Store Khural) indkaldes og vælger P. Ochirbat til formand for Præsidiets. Den nye regering dannes, og Sh. Gun-gadorj udnævnes til statsminister.

Marts 1990: DSM udgiver en samling dokumenter, som bliver den første bog uden censur. Der indkaldes til den første kongres i MSP.

28. marts til 8. apr. 1990: MDP, MSDP og Liberalt Arbejderparti (MLLP) indkalder til deres første kongres. *Demokrati* er den første avis uden censur.

Apr. 1990: En bevægelse med udgangspunkt i Khövsgöl Aimag går i sultestrejke i protest mod de lokale myndigheder.

27. apr. 1990: I en aktion orkestreret af MDU belejrer de protesterende Par-

lamentsbygningen og kræver afholdelsen af frie valg. Parlamentet samles ekstraordinært for at fjerne bestemmelsen om MPRP's ledende rolle i samfundet.

4.-10. maj 1990: Parlamentet samles for at fjerne bestemmelserne i forfatningen om »MPRP's ledende og styrende funktion« og »Mongoliet stræber mod at opbygge socialismen«. Man vedtager også at afholde valg i nær fremtid og en lov om politiske partier.

16.-25. maj 1990: Højesteret registrerer politiske partier. 69 år efter sin oprettelse bliver MPRP registreret af staten. Højesteret registrerer seks politiske partier, MPRP, MLLP, Det Grønne Parti, Nationalprogressivt Parti, MDP og MSDP.

22.-29. juli 1990: Det første frie demokratiske valg til Folkets Store Khural afholdes. Af 431 sæder opnår MPRP 357 pladser, mens resten går til andre partier og partiløse kandidater med 16 pladser til MDP som det største.

3.-9. sep. 1990: Det nyvalgte parlament mødes til sin første samling. Der oprettes et embede som præsident for Mongoliet, P. Ochirbat vælges til Mongoliets første præsident og R. Gonchigdorj til vicepræsident. Den ny regering dannes. D. Byambasuren udnævnes til Mongoliets statsminister og D. Gansbold og D. Dorligjav til vicestatsministre.

13. jan. 1992: I samlingen, der varer 70 dage, vedtager parlamentet i Den Mongolske Folkerepublik den nye forfatning og ændrer samtidig landets navn til Mongoliet. Den nye forfatning knæsetter menneskerettighedsbegreberne og den politiske, økonomiske og intellektuelle frihed.

28. juni 1992: Der afholdes parlamentsvalg i henhold til den ny forfatning.

Mongoler af alle aldre og fra alle egne af landet viste stor interesse for at deltage i valghandlingen.

Fra 22. til 29. juli 1990 afholdtes de første frie valg i Mongoliet. For første gang kunne mongolerne vælge mellem kandidater fra flere partier. Valglokalet på landet blev ofte indrettet i en ger.

betydning for det politiske klima. På dette grundlag indkaldtes til den første samling i Folkets Store Khural, og den ny koalitionsregering blev dannet.

Hvordan blev koalitionsregeringen sammensat? Hvilke udfordringer blev den mødt med?

At danne en koalitionsregering betyder at koordinere de forskellige partiers politiske platforme og opnå enighed, så alle partier føler sig forpligtede og ansvarlige. Dengang havde vi dog ingen erfaringer med det. MPRP-lederne indstillede mig til kandidat som statsminister for parlamentet. Under regeringsdannelsen skulle forskellige detaljer først diskuteres i partiet som fx hvordan forskellige poster skulle fordeles. Når den økonomiske situation er vanskelig, kræver det dygtige ministre, der er veluddannede og meget ansvarsbevidste. På den anden side skulle vi samarbejde med nye politiske kræfter. Vi var nødt til at give dem et spillerum til frit at udtrykke deres meninger. Derfor dannede vi regeringen med 16 medlemmer inklusiv 3 vicestatsministre. Til forskel fra i dag, var der ingen der

forsøgte at mase sig frem for at blive ministre.

S. Zorig (en af den demokratiske revolutions initiativtagere og ledere) afslog at blive vicestatsminister. Da jeg fik det samme afslag fra D. Dorligjiv, udnævnte jeg ham alligevel uden hans accept med følgende opsang: »Hvorfor lave rod i det hele, hvis du alligevel ikke vil påtage dig ansvaret.« Dengang var det helt anderledes. Folk var bevidste om deres ansvar. Fra Nationalt Progressivt Parti blev Da. Ganbold udpeget til vicestatsminister med ansvar for økonomien. Alle medlemmerne af vores kabinet var fast besluttet på at støtte de andres indsats og arbejde sammen for at forbedre forholdene og bane vejen for den videre udvikling. 9 ud af 16 ministre havde akademiske uddannelser, hvilket fortæller lidt om, hvor kompetente de var inden for hver deres område.

Selv om mange forskellige partier kom til orde, var regeringen så hævet over politiske konflikter?

Politisk nåede vi til enighed om ét mål. Det var de tre principper, som er ledetråden for enhver forandring

af det mongolske samfund: landets uafhængighed, nationale suverænitæt og gode relationer med resten af verdenen. Med hensyn til den økonomiske situation var det svært. Sovjetunionen indførte sanktioner mod forsyningen af brændstof og import af mongolske slagtedyr og kød. Sidst på året 1990 ophørte byttehandlen. Situationen forværredes, da Sovjetunionen gik i opløsning i 1991. Vi plejede at importere grøn the fra Georgien, sukker fra Ukraine og traktorer fra Hviderusland. Da disse stater blev selvstændige, havde vi ikke længere diplomatiske forbindelser med dem, og samhandelen ophørte.

Den største udfordring for regeringen var på lovgivningsområdet. Alt var reguleret efter den socialistiske samfundsmodel. Det økonomiske system i henhold til forfatningen eksisterede ikke længere.

Vi havde ingen modsætningsforhold til Demokratisk Parti med hensyn til socialpolitikken eller andre sektorer af samfundet. Derimod var situationen omkring besættelsen af poster i samfundet kompliceret. Næsten alle aimagborgmestre og embedsmænd i ministerierne blev siddende. Forskellige steder var der

Fra et valgsted i 1990.

protester mod dem. Vi var imidlertid i stand til at håndtere disse udfordringer, uden at det førte til nationale konflikter. I en så turbulent periode er konsensus og samtale helt afgørende.

Er det muligt at vurdere betydningen af det første demokratiske valg her 25 år efter? Skønt de demokratiske kræfter ikke fik flertallet i parlamentet, havde det alligevel en stor samfundsforandrende betydning?

Det var begyndelsen på den sociale transformation i Mongoliet. Det demokratiske valg var en stor succes for opbygningen af det demokratiske samfund. Valget gjorde det muligt at vedtage en ny forfatning. Mongolerne gik helhjertet ind for demokratiet og nærrede store forhåbninger til det. Selv om de demokratiske kræfter i første omgang kun opnåede 15% af pladserne i Folkets Store Khural, blev de ved den efterfølgende valgreform, hvor forholdstallene i den hemmelige afstemning fik betydning, repræsen-

teret med 40% i det nye parlament. Det havde stor betydning ved løsningen af konflikter. En opposition med 40% af pladserne har stor indflydelse. Vi foretrak at lægge partiinteresserne til side og se fremad.

Vi har haft adskillige valg siden det første demokratiske valg. Valgsystemet er også blevet ændret. Hvad kan De sige om disse valg?

Valgene har ændret sig meget. Jeg vil sige, at mange af ændringerne har været til det bedre, men ikke alle. Under socialismen blev der kun opstillet én kandidat pr. valgkreds. Men så opfyldte kandidaten også alle betingelserne. Jeg var kun 9 år gammel, da de første valg til Store Khural blev afholdt i 1951. I vores valgkreds blev den statsdekorerede lærer Tsevegjav opstillet. Dengang var kandidaterne ansvarlige personer, der nød samfundets store respekt. Dette princip blev bevaret i 1992-valgene. Ved de senere valg blev princippet forladt. Systemet med proportionalvalg viste sine

negative sider ved de seneste valg. Når partierne får mulighed for at konkurrere om magten, må man sætte de allerhøjeste standarder for de politiske partier. Partiernes hovedopgave er at udstikke den rette vej.

Vi har mindre end et år til næste valg. Er der en bedre måde at gennemføre valget på?

Det er på tide at revurdere Mongoliets politiske system. Nu har vi haft 25 års erfaring. Vi har haft både succeser og fejltagelser. Den anden revolution implementerede den mongolske politik og det politiske system uden at nogen bemærkede det. Det skete ikke ved demonstrationer i gaderne, men inden for parlamentets mure. Administrationsforordninger, lovgivning omkring offentlig service, ansvarlighedslove, lov om offentlige høringer og om politiske partier er basis for ændringer af statens rolle i samfundet. Inden Naadam vedtog parlamentet fire love. Jeg tror vi er fremme ved en ny milepæl. Nu mangler kun loven om politiske partier. Præsidentens udkast til en lov om politiske partier kræver større ansvarlighed og transparens af partierne. Hvis vi har succes med at gennemføre det, har vi mulighed for at rette op på mange fejltagelser. Jeg er optimist. ■

The Mongol Messenger
29(1254):4 – 24.07.15

Litteratur

Mette Holm: *Mongoliet - stemmer fra steppen*. København 2015, Bogforlaget Frydenlund. 192 s.

S. Amarsanaa, Ts. Maidar og D. Khaliun: *How democracy was born in Mongolia*. Ulaanbaatar 2015, Munkhiin Useg LLC. 64 s. (Illustrationerne til denne artikel er alle gengivet fra dette hæfte.)

Sovjet satte Punktum for det dansk-mongolske Eventyr.

Ingeniør Krebs vender hjem som sidste Mand af sin Ekspedition.

København, 19. Febr. (Privat)

DR. C. I. Krebs, Lederen af den danske Ekspedition, der i 1923 drog til Mongoliet for at grundlægge en dansk Koloni der, vender i Morgen Aften tilbage til Danmark. Hans Kammerater har forlængst forladt Mongoliet, og en af dem, Henning Haslund-Christensen, fortalte i en Bog om Krebs-Ekspeditionens Skæbne. Deltagerne er nu spredt over hele Jorden. Ene blev Ekspeditionens Leder i Aarevis tilbage paa Farmen i Mongoliet. Nu vender han hjem til Danmark som en midaldrende Mand, ledsaget af en russiskfødt Hustru og to Børn.

Eventyrdalen i Mongoliet

Dr. Krebs er Søn af General Krebs og opholdt sig i Krigens Tid i Rusland og inspicerede for Røde Kors russiske og sibiriske Fangelejre. Da Bolshevikerne trængte frem til Irkutsk, købte han sig en Hest og red sønden om Baikal-Søen med kun et Kompas som Vejleder. Denne Rejse vakte Opsigt Verden over og havde nær kostet ham Livet. Han blev bidt af en Slange og laa alene i Ørkenen, svævende mellem Liv og Død.

Paa sit ensomme Ridt tværs igennem Asien passerede han en Slette i Mongoliet, Bulgun Tal. Han glemte den aldrig, og da han kom hjem, fik han to af sine Kammerater, Has-

lund-Christensen og Borgstrøm, der nu er Grosserer i København, til at love at følge med ud til Bulgun Tal. Ogsaa sin Broder Ove Krebs, nu Ingeniør hos Høigaard & Schultz, fik han overtalt. Der meldte sig 400 unge eventyrlystne Danskere, efter at Krebs i Geografisk Selskab havde skildret sine Planer om en dansk Koloni i Mongoliet, og af disse 400 udvalgte to foruden de nævnte: Polyteknikeren Tage Birck, der nu er Landmand i Kanada, og en jydsk Landmand Erik Isager, der siden vendte tilbage til den hjemlige Jord.

I 1923 drog Ekspeditionen fra Kina ind i Mongoliet, og den 8. November naaede man Bulgun Tal, hvor man startede en Kvæg- og Hestefarm. Under Farer og Besværligheder dyrkede man den jomfruelige Slette op, fældede Træer, opdrættede Kvæg og handlede med Skind. Men man mærkede snart Sovjets lange Arm. Sovjet var ude efter Mongoliet, og det gik haardt til i de Aar.

Tyske Blade meddelte, at hele Krebs-Ekspeditionen var omkommet; saa galt gik det dog ikke, men paa en Pels-Ekspedition ind i det lille Bjergrige Kiækt ved den russiske Grænse blev Haslund-Christensen fanget at Russerne, bundet til et Træ og senere bagbundet paa en Slæde og ført til Byen Tunka, hvorfra han senere overførtes i Fangenskab til en større By.

I Februar 1925 blev han løsladt og drog tilbage til det frie Mongoli. Her begyndte han senere at arbejde i Urga, men da Forholdene blev utaalelige der, rejste han til Kina.

Fordrevet af Sovjet-Doktrinerne

Imidlertid gjorde den politiske Udvikling Forholdene paa Farmen vanskeligere og vanskeligere. I 1926 opnaaede Krebs en Overenskomst med Sovjet-Mongolerne om Ret til at arbejde paa Bulgun Tal i 12 Aar. Hvad der skulde ske, naar Fristen var omme, kunde ikke garanteres. Den danske Koloni kunde under disse Omstændigheder ikke føres ud i Livet. Man mødte Uvilje, saa længe der var en „samlet“ Ekspedition. Da Carl Krebs blev alene tilbage fik han nogenlunde Ro.

For 11 Aar siden var han paa Besøg i Danmark, men vendte meget hurtigt tilbage til Mongoliet. For 8 Aar siden giftede han sig med en ung Russerinde, og der kom Børn paa den danske Gaard i Mongoliet. Men Kontrakten udløb, og den private Ejendomsret er i Strid med de kommunistiske Doktriner, der af Sovjet-Unionen endnu holdes i Hævd saa fjernt fra Moskva – og i Morgen vender Carl Krebs hjem.

Jyllandsposten

Lørdag den 20. Februar 1937

– Jeg vender hjem som en pisket Hund!

Den danske Læge Carl Krebs kom i Aftes hjem fra Hjertet af Asien med sin Hustru og to Smaabørn efter i tretten Aar at have drevet Landbrug blandt Mongoler.

Alt, hvad Dr. Krebs havde ført med sig hjemme fra og erhvervet i Mongoliet, blev beslaglagt

– Jeg vender hjem som en pisket Hund. Jeg rejste ud for at skabe noget stort, men jeg blev udplyndret, ikke blot for min Kapital, men ogsaa for mit Arbejde. Jeg har stridt mig den halve Verden rundt, men det var kun Vinden, jeg jog efter ... Vejrmøllerne. Kom Don Quijote. Her kommer jeg nu med tomme Hænder!

Det var Dr. *Carl Krebs*, der sagde disse bitre Ord. Han sad i Berlingspressen paa Vej mod København. Ved Siden af ham sad hans Hustru, en fin og spinkel russisk Dame, lysblond som nordiske Piger. Og paa Hynderne tumlede en lille Knægt paa fire Aar, saa kaad som et Føl i Marken, og en Pige paa seks sad med tænksom Mine og forsøgte at sy en bristet Papirspose sammen med Naal og Traad. Hun var som Moderen, lysblond, men hun havde brune Øjne. De var levende som et Par Blomster, og hele Pigen var saa yndig, at man ventede, der maatte ske noget vidunderligt, blot hun drejede sit Hoved.

En lille Latter lød i Kupeen. Nej, dette var da ingen Tragedie. Med saadan et Par Børn og saadan en Hustru omkring sig! Dr. Krebs lo selv med. Han har levet fjorten Aar i Mongoliets Højland, hans Ansigt er haardt Metal.

– Jeg skulde være rejst hjem for længe siden, sagde han. Men det var Stedet. Det var smukt, og jeg fandt det engang paa min Rejse for Røde Kors gennem Sibirien og Mongoliet. Det var en Dal ved Floden Egin Gol, en Biflod til Selenga. Bagved rejste sig nogle røde Klipper højt op i Luften, omkring os var Skov og en endeløs Steppe. Mine Fæller opgav i Tide. Der var min Broder, Ingeniør *Ove Krebs*, *Henning Haslund Christensen*, som nu er paa Opdagelsesrejse i Mongoliet, Grosserer *Borgstrøm*, Ingeniør *Tage Birck* og *Erik Isager*, som nu er Landmand i Kanada. Vi levede som mongolske Bønder paa vor fælles Gaard og delte Græsning med de vandrende Nomader. Men Forholdene forandrede sig. Det frie og uafhængige Mongoliet kom under Sovjets Kontrol, Kommissærer og Embedsmænd i Massevis spredtes ud over Stepperne, og vi fik ikke Fred. Mine Kammerater blev trætte af det, derfor rejste de.

Men for mig var det *Stedet*. Der var udmærket Jagt, Urfugl, Tjur, Agerhøns, Hjerper, Ræv og Ulv, og et godt Fiskeri. Og efterhaanden havde vi faaet et godt Stod, vel et Hundrede Heste og mange Kreaturer. Det var svært at opgive. Jeg blev i hvert Fald siddende, indtil jeg nu er smidt ud af Landet med tomme Hænder!

En hjælpende Læge midt i et Naturfolk, som plages af en rædselsfuld Sygdom.

Børnenes Latter akkompagnerede Dr. Krebs' Fortælling. Indbyrdes talte de Mongolsk, med Moderen Russisk og med Faderen baade Mongolsk og Russisk. De kunde ikke et Ord Dansk, saa lidt betyder en Faders Sprog for hans Børn.

Dr. Carl Krebs Kupèderen. Han tabte alt, men det ser ikke ud til, han tabte sin Styrke.

– Var De ikke stadig Læge blandt Mongolerne?

– I nogle Aar, indtil Regeringen standsede mig og overlod al Lægegerning til russiske Læger. Jeg havde det meget godt med Mongolerne. Naar en Fremmed kommer til dem, bedrager de ham og stjæler fra ham, alt hvad de kan. Men naar man vinder deres Tillid, er de finere og hæderligere end de fleste andre Folk.

De lider frygteligt af Syfilis. Blandt alle de Patienter, jeg har haft, er jeg vis paa, at 90 pCt. var Syfilitikere. Da denne alvorlige Sygdom kom til Mongoliet, fik den lov at passe sig selv, og den har huseret

rædselsfuldt. Men blot man kunde faa Folk til at komme, lod Sygdommen sig jo nu slaa ned med Salvarsan.

Mongolerne kom til mig fra fjerne Egne for at blive kureret. Regeringen leverede gratis Salvarsan, og jeg fuldførte Behandlingen for fem Togrik for hver Patient. En Togrik svarer nu omtrent til en Krone, men burde omtrent være dobbelt saa meget værd.

Mine Patienter skulde ofte have ti-femten Behandlinger, saa Lægehonoraret blev jo ikke stort, 30–50 Øre for hver Konsultation. Men tit havde jeg 70 Patienter daglig, ja jeg har en enkelt Gang været oppe paa 115 Behandlinger. I de Egne gav det faktisk en udmærket Indtægt.

– Var Mongolerne ikke bange for en fremmed Medicinmand?

– De er sky over for alle Fremmede, ængstelige og mistroiske. Deres Præster, Lamaerne, dyrker jo Lægekunst paa deres egen Maade og sætter ikke Pris paa Konkurrenter. De behandler Sygdomme med pulveriserede Rødder og krydrede Frugter fra Indien eller ogsaa med Besværgeelse og Trommehvirvler. En Retroende kan ikke søge nogen anden Læge end Lamaen. Og han skal altid spørge sig for hos ham. Men naar han spurgte sin Lama: er det godt for mig at søge den danske Læge ved Egin Gol, saa hændte det tit, at Lamaen svarede: det vil være godt for dig. Mange af Præsterne var nemlig selv blevet kureret hos mig.

Mongolerne kom i Hundredvis. Ofte havde jeg dem liggende paa Stepperne omkring Gaarden, som vi havde døbt Iga-Gaard efter Floden, og de boede der i deres Telte med hele Familien og Dyrene. De maatte jo blive paa Stedet, indtil Behandlingen var afsluttet.

Det var dejlige Folk.

Jeg var meget glad for mit Arbejde, og Mongolerne fik Tillid til mig. Derfor kom de fra fjerne Egne til

Danske Børn fra Mongoliet:

Den danske Læge Dr. Carl Krebs vendte i Gaar

hjem fra Mongoliet med sin russisk fødte Frue og to Børn. Han fortæller i „Politiken“ i Dag i en Samtale med en af vore Medarbejdere om sit Liv og sin Strid i det fremmede Folk midt inde i Asien. Her er hans to henrivende Børn, klædt i mongolske Pelse, fotograferet netop da de stod ud paa Hovedbanegaarden. Til venstre den seksaarige Katja, til højre den fireaarige Axel, som allerede er lykkelig optaget af den fremmede By. Han tog selv Haandkufferten i Haanden for at komme af Sted,

Iga, men derfor blev det mig ogsaa forbudt at praktisere.

– Af hvem?

– Det frie og uafhængige Mongolis Regering. Men Russerne stod bagved. Jeg var jo ikke Kommunist, heller ikke Fjende af Kommunisten, beskæftigede mig aldrig med Politik. Men jeg var en suspekt Person alligevel. *Hvo der ikke er med*

mig, er imod mig, siger den konsekvente Kommunisme. Derfor maatte Mongolerne ikke komme til mig og blive helbredet.

– Standsede saa Behandlingen?

– Nej. Russiske Embedslæger, lønnet af Regeringen, blev anbragt rundt omkring og overtog Kampen mod Syfilis. Men de forstod ikke Mongolerne. Jeg hørte fra mange

Sider, at de behandlede dem brutalt og krænkende. Ingen fri Nomade finder sig i det, han forsvinder og lader hellere Sygdommen fortære sig selv og hele sin Slægt! Mange Lamaer sagde: det vil ikke være godt for dig at gå til den russiske Læge, og Nomaderne trak sig ind i sig selv og blev borte.

Det bedrøvede mig at se. Jeg udførte bestemt ikke nogen Heltegering, gjorde heller ikke noget genialt, jeg arbejdede kun som enhver dansk Læge vilde have gjort i mit Sted, men nu var det forbi, og jeg vidste, at det var til Skade for mine Venner i det engang frie Mongoli.

Udvist med 14 Dages Varsel

Dr. Krebs betalte fire-fem Gange saa store Skatter som andre.

– Hvem er det da, spurgte vi, som styrer Mongoliet?

– Unge Mongoler, som har været paa politiske Kursus i Moskva, for saa vidt et Selvstyre. Men der er russiske Raadgivere i alle Regeringens Kontorer. Det folkelige Revolutionsparti har Magten, men Befolkningen er ganske afskaaret fra al Indflydelse. Der foregaar ikke Valg af nogen Art. Alle lokale Embedsmænd udsendes fra Centret. Militærmagten er uddannet af russiske Instruktører, og alle Vaaben leveres fra Rusland.

– Er det en stærk Militærmagt?

– Det er meget svært for os at bedømme. Jeg har ikke været i Urga, landets Hovedstad, i otte Aar. Den laa 600 Kilometer fra vort Hjem. Men Befolkningen tæller jo kun en halv Million Mennesker i alt, saa det kan ikke blive nogen stor Hær, skønt de udskriver alle unge Mænd. Heller ikke nogen stærk Hær. Der er alt for mange Syge og Svæklinge imellem.

– De siger en halv Million ... i det store, uafhængige Mongoli?

– Der er ikke flere, skønt Landet er omtrent saa stort som Tyskland

og Frankrig tilsammen. Men Landet er hverken rigt eller behageligt. Det ligger et Tusind Meter over Havet. Af Træer trives kun Birke og Lærketræer. Sommeren varer præcis tre Maaneder, Foraar og Efteraar er korte, men Vinteren holder sig i fulde seks Maaneder, og vi har 40 Graders Kulde. Et saadant Land frister ikke mange Fremmede.

– Hvor megen Jord raadede De over?

– Man raader ikke over Jorden i Mongoliet. Græsningen er fælles, Græsmarker til Hø-Avl er fælles, man tager, hvad man har Brug for. Men jeg havde nogle faa Tønder Land under Ploven og drev forsøgsvis Kornavl og Frøavl efter en Kontrakt med Regeringen. Det var et dejligt Liv. Det passede mig, ja, det passede ogsaa min Hustru og vore to Smaabørn. De løb i Skoven den meste Dag. Det bliver meget vanskeligt for dem at blive civiliserede.

Pigen, *Katja* hedder hun efter sin Moder, havde allerede faaet sin egen Hest. Hun rider som en Kosak. Hun nøjes ikke med en Gynghest, kan De være vis paa.

– Og Drengen?

– Ja, han har et dansk Navn efter min ældste Broder, han hedder *Axel*. Endnu har han ikke lært at ride. Men se paa hans Balance.

Vi saå. Den firaarige *Axel* stod og hoppede paa Kupéens Armlæn uden Støtte noget Sted, medens Ekspresen fløj op igennem Sjælland med hundred Kilometers Fart. Fru *Katja* ænsede ham ikke. Det var ganske overflødigt, disse to Naturbørn har en Fysik saa smidig som Cirkusbørn.

– Hvad gjorde da det, at De levede som Mongol?

– Jeg var besværlig, blot fordi jeg var fremmed. Man beskattede mig med Afgifter for Jord, Jagt, Fiskeri – for alt, hvad der var muligt, og fire-fem Gange højere end Mongolerne. Vi kunde knap nok eksistere. Men da det ikke var nok, kom de i

Fru Krebs i Kupédøren sammen med Datteren Katja.

November og sagde til mig: Du maa forlade Landet straks.

– Jeg har et Aar tilbage af min Kontrakt med Regeringen, svarede jeg.

– Det er ligegyldigt. Du har ikke overholdt din Kontrakt.

– Har jeg ikke foretaget de Avlsforsøg, jeg har lovet? Har den kontrollerende Kommission nogen Sinde rejst Indvendinger mod mit Arbejde? Har jeg ikke, fuldstændig paa egen Haand og uden for min Kontrakt, skabt en ny Hesterace ved Parring mellem mongolske og sibiriske Heste, en Type, som I nu kappes om at købe i mit Stod, fordi den er bedre end alle andre Heste i Mongoliet?

– Muligt. Men det nytter ikke. Du skal ud.

– Jeg vil ikke.

– Saa har vi Midler til at flytte dig!

Jeg fik kun fjorten Dages Frist. Da jeg protesterede, fik jeg en Maaned. Jeg solgte alt, hvad jeg ejede, men har dog Halvdelen af mine Bø-

ger med mig hjem. Man gav mig Lov at beholde en Fjerdedel, men omvekslet i Sovjetrubler. De er næsten ikke noget værd uden for Rusland. Jeg lod dem blive, og nu forhandler Gesandtskabet i Moskva om Tilladelse til at jeg faar denne beskedne Brøkdæl fra Resterne af min Kapital og mit Arbejde.

Der er Guld ved Egin Gol, og der er Huler fra Menneskehedens Barndom i Klipperne.

– Men hvordan var det ... havde De ikke en Plan om Guldgravning ved Egin Gol?

– Det var et Led i mine Ønsker om at tage fat der ovre, at hæve de Værdier, som sikkert findes i Jorden. Jeg vidste, at der fandtes Guld. Jeg gik til Regeringen, og der blev sendt en tysk Bjergværksingeniør, en udmærket kyndig Mand, og han fandt Guld i Overfladen. Der skulde brydes en Prøveskakt ned til Klip-

pen i Undergrunden, men saa blev Tyskeren afskediget og der kom en russisk Ingeniør ud til os. Han foretog sig intet. Senere kom en anden russisk Ingeniør, og han foretog sig heller ikke noget. De Værdier, som ligger i Jorden, faar nok Lov at ligge der længe.

Jeg fandt andre betydningsfulde Ting derovre. Jeg ved, hvor der ligger en hel række Huler i Klipperne, og de har været beboet af Mennesker i ældgammel Tid. Jeg tænker i Menneskehedens Barndom.

Men hvad nytter det. De maa ligge til en anden Slægt!

– Hvad vil De nu?

– Aa ... vi har rejst i to Maaned. Med mine Børn og min Hustru maatte jeg gaa tværs igennem Mongoliets Vinter, overnatte i Telt i 40 Graders Kulde, vente i Grænsebyen i Ugevis for at faa Besked fra Regeringen. Endelig finde ind til den transsibiriske Jernbane ved Baikal-

Søen, vente i Moskva, rejse gennem tre–fire Lande ... nu skal vi faa Lov at slaa os lidt til Ro hos min Søster, som er gift med Grosserer Weeke og bor i Lyngby. Maaske kan jeg blive Læge. Men det skal være langt ude paa Landet, i Jylland, paa Heden, og vi skal have Husdyr, en Hest til Katja ...

Ekspressen kørte ind paa Hovedbanegaarden, hvor hele Dr. Krebs' Familie ventede. Saa godt, det var muligt, sagde vi farvel til de Smaa, mens de blev klædt i deres mongolske Pelse, som gaar helt ned til Tæerne, og vi sagde det paa usselt Russisk:

– Dasvedanje!

Da skete det vidunderlige. Den lille Katja vendte rask sit Hoved og lo og kvadrede som en Fugl fra fjern Skove:

– Farvel ... farvel!

Hun havde virkelig lært en Smule af sin Faders sprog. *Vidi.*

Dr. Krebs landsforvist af Bolsjevikerne

Alle „mistænkelige“ Familier fjernes fra Sovjetmongoliet af Frygt for det kommende Opgør med Japan

EN mager, graanet Mand i svær Lammeskindspels steg i Aftes ud af Gedserekspressen sammen med tre smaa kutteklædte Skikkelser.

Af de tre var kun Ansigterne at se. Kutterne var Pelse, der gik op i en Spidshue som grønlandske Anorakker, og som naaede til Fødderne.

Det var den danske Dr. *Carl Krebs*, som vendte hjem fra Sovjet-Mongoliet, og de tre var hans russiske Hustru, *Katja Krebs*, hans 6–7 aarige Datter *Katja* og hans 3-aarige Søn *Aksel*. Undrende saa de tre smaa kutteklædte paa de mange Mennesker, som smilede til dem, og betuttede glippede de to mindste med Øjnene mod Fotografernes Blitz. De er vokset op ude paa de mongolske Sletter og har aldrig været i Berøring med det, vi kalder Civilisationen, før. Ingen af de tre kan andet end Russisk. Men de er Danske.

Dr. Krebs blev modtaget af sin Broder, Overingeniør *Krebs* fra Burmeister & Wain og dennes Hustru, sin Søster, Fru Fabrikant *Weeke*, og to gamle Venner: Statsraad *Kofoed*, forhen Moskva, og *Borgstrøm*, Grosserer i København, kendt fra *Haslund-Christensens* Bog „Jabonah“ som „Bøffelen“. *Haslund-Christensen* selv bor i Stockholm og menes forresten at være i Asien i Øjeblikket, Broderen *Ove Krebs* er i Island, og *Isager* sidder ovre i Jylland.

Nationaltidende

Søndag den 21. Februar 1937

Dr. Carl Krebs og hans Hustru, fotograferet i Hjemmet ved Bagsværd Sø i Aftes.

Aktuelt

The Mongol Messenger rapporterer:

Bilfri dag 05.06.15
Som et led i kampagnen *Venskabelige Ulaanbaatar* er førstkommande lørdag udnævnt til bilfri dag. Det gør det muligt for indbyggerne at organisere mange forskellige aktiviteter bl.a. den årlige maraton i Ulaanbaatar. Trafikken bliver indskrænket i visse retninger fra 7 morgen til 7 aften. I forbindelse med den bilfri lørdag vil forskellige civilsamfundsgrupper og NGO'er tilbyde udendørsservering, arrangere cykelparader og kunstopvisninger.

Marco Polo 19.06.15
A. Tsegmid, en af Mongoliets førende skuespillerinder, har meddelt, at hun er blevet udvalgt til en rolle i *Netflix'* »Marco Polo«-serie. En anden prisbelønnet mongolsk skuespiller er Ts. Tserenbold, som modtog Det Mongolske Akademis pris som »bedste skuespiller« for hovedrollen i filmen »Far«. Han skal spille Jakha Khambu, fader til dronning Sorkhugtani, Kublai Khans mor.

B. Amarsaikhan, som i første sæson spillede Arigbokh, bror til Kublai Khan, åbnede døren til Hollywood for de mongolske skuespillere. Ifølge et nyligt interview med John Fusco, seriens chefinstruktør, vil anden sæson af »Marco Polo« få 10. afsnit. Han skal instruere filmen i samarbejde med de Oscar-vindende instruktører Joachim Rønning og Espen Sandberg. Under filmholdets besøg i Mongoliet ledet af John Fusco i marts, udtalte »Marco Polos« mongolske producent M. Orgil, at der skal udpeges over 70 mongolske medvirkende – 4 til hovedrollerne, 50 til statister og 20 til stunts.

Man regner med, at skuespillerne i rollerne som dronning Sorkhugtani, Jakha Khambu og 12-årige Kublai, skal tale mongolsk i serien. Den 20. juni vil de udvalgte skuespillere rejse til Ungarn sammen med filmholdet for at påbegynde indspilningen og derefter fortsætte til Malaysia og New Zealand indtil december.

Mongolsk diplomati 26.06.15
Den 18. juni åbnede Mongoliet sit tredje konsulat i Indre Mongoliets Autonome Region i byen Hulunbuir, Kina. De to andre konsulater er placeret i regionshovedstaden Hohhot og Erlian. Konsulatet i Hulunbuir er det eneste i regionens østlige del.

Ts. Sukhbaatar, Mongoliets ambassadør til Folkerepublikken Kina, udtalte ved åbningsceremonien, at de sydlige og østlige dele af Mongoliet er rige på mineraler, som nødvendigvis skal passere gennem det østlige Indre Mongol på deres vej til markederne i Kina og Asien-Stillehavsområdet. Kina og Mongoliet er desuden i færd med at øge samarbejdet inden for turisme, økonomi og kultur, sagde han.

Niu Zhensheng, viceborgmester i Hulunbuir, sagde, at byen er et vigtigt økonomisk knudepunkt, der

forbinder den nordøstlige del af regionen med Nordkina. Konsulatet vil ikke kun stimulere den lokale økonomi i Hulunbuir, men også det regionale samarbejde.

Med en grænse på 682 km til Mongoliet har Hulunbuir tre nationale grænsestationer med varetransport til Mongoliet.

Største Soyombo 02.07.15
Det største mongolske Soyombo (statssymbol) er skabt i Övörkhangai Aimag i anledning af den høje helgen Zanabazars 380 års fødselsdag. Det 99 meter høje og 54 meter brede Soyombo blev formet af sten udlagt på højdedraget Goliin Oboo i Taragt Sum.

Der blev spenderet 7,2 mio. tg. [24.500 kr.] på symbolet, der udførtes af personale fra aimagens redningskorps, som foreslog at belyse værket og dermed gøre det synligt om natten. Soyombo-symbolet blev skabt af den høje helgen Zanabazar [1635-1723], mongolernes åndelige leder, og er symbolet på Mongoliets uafhængighed og suverænit. Det indgår som vigtigt element i Mongoliets nationalflag.

Demokrati 04.09.15
Den 28. august deltog den mongolske udenrigsminister i et samråd under overskriften »Erfaringer med det mongolske demokrati og dets fremtidsmål, menneskerettigheder og markedsøkonomi«. Formålet med samrådet var at udbrede kendskabet til Den Internationale Samarbejdsfond og drøfte mulighederne for at udvide fondens aktiviteter.

70-året for folkeafstemning markeret

Parlamentsformand Z. Enkhbold holdt åbningstalen ved en videnskabelig konference, som blev afholdt i anledning af 70-året for folkeafstemningen om Den Mongolske Folkerepublik. Konferencen var arrangeret af Det Mongolske Videnskabsakademis Institut for Historie og Arkæologi, Statsarkivet, Det Mongolske Nationalmuseum og Det Mongolske Revolutionære Folkeparti.

I sin tale sagde Enkhbold blandt andet, at afstemningen om uafhængighed i 1945 var den første demokratiske afstemning, og at den havde haft stor historisk betydning for Mongoliet.

Under Jaltakonferencen i februar 1945 forlangte de toneangivende sejrmagter efter anden verdenskrig, USA, Storbritannien og Sovjetunionen, at mongolsk uafhængighed skulle anerkendes af naboen mod syd, Republikken Kina.

Den kinesiske regerings reaktion på dette krav var afleveringen af en note, hvor der stod, at »Mongoliets uafhængighed ville blive taget under overvejelse på basis af en folkeafstemning om spørgsmålet.« Efterfølgende udarbejdede repræsentanter for det mongolske parlament en resolution med henblik på at afholde en folkeafstemning om Mongoliets uafhængighed.

Afstemningen fandt sted den 20. oktober 1945. 98,5% af de stemmeberettigede vælgere, svarende til 494.960 personer, deltog i afstemningen, og resultatet blev en tilslutning på 100% til mongolsk uafhængighed. Den 12. januar 1946 udsendte Kina en note, der anerkendte Den Mongolske Folkerepubliks uafhængighed takket være det mongolske folks store bedrifter.

I anledning af jubilæet blev der arrangeret en lille udstilling af dokumenter, fotografier og genstande med relation til begivenheden.

The Mongol Messenger
43(1268):1 – 23.10.15

Fonden blev oprettet for at udvide kendskabet til Mongoliets demokratiseringsproces, menneskerettigheder og markedsøkonomi til andre lande, især lande der kæmper med at udvikle et demokrati.

I sin tale understregede udenrigsminister L. Purevsuren betydningen af de civile organisationers indsats og bekræftede, at Mongoliet prioriterer en aktiv indsats for at styrke menneskerettigheder og demokratiopbygning meget højt i et samarbejde med unge demokratier som Kirgistan, Myanmar og Afghanistan.

I samrådet, hvor såvel regeringen som ikke-statslige organisationer deltog, drøftede man også menneskerettighedernes aktuelle situation samt demokrati, pressefrihed, transparens i beslutningsprocesserne og borgernes indflydelse.

Råstofudvinding 02.10.15
Pr. august måned er der udvundet 15,2 mio. ton kul, 7,2 ton guld og 766.900 ton olie i Mongoliet. Der er

produceret 145.800 ton flusspatkoncentrat, 820.300 ton kobbermalm-koncentrat, 3,7 mio. ton jernmalm-koncentrat og 61.100 ton zinkkoncentrat.

Ny cementfabrik 09.10.15
Det mongolske selskab *Mongolyn Alt* (MAK) har siden 1998 udført geologiske undersøgelser i en kalkforekomst og fundet aflejringer i størrelsesordenen 108 mio. ton. På den baggrund har MAK planlagt et projekt til en cementfabrik med en kapacitet på 1 mio. ton cement om året. Det danske firma *FLSmidth* er valgt som leverandør af udstyr, mens et kinesisk firma skal stå for opførelsen af fabrikken.

Anlæggets produktion opdeles i to etaper. I første etape skal der produceres 1 mio. ton med mulighed for senere udvidelse af kapaciteten. I den nye Khukh Tsav Cementfabrik vil der blive anvendt den nyeste teknologi, således vil anlægget blive fuldautomatisk. Fabrikken forventes at komme til at beskæfti-

ge mere end 340 medarbejdere og bidrage til statsbudgettet med omkring 40 mia. tg. [136 mio. kr.] i afgifter.

Lama til skue 23.10.15
Den 21. og 22. oktober blev den højtstående lama Ravsal Sanjajavs legeme respektfuldt fremvist for offentligheden i Gandan-klostret, Mongoliets buddhistiske center. Ravsal Sanjajav levede fra 1826 til 1905. Siden da har hans Helligheds legeme været velbevaret, siddende i lotustilling. Den 24. oktober blev den hellige lama overført til Arkhangai Aimag, hvor han blev født og voksede op.

Ny opfindelse til den moderne ger

Efter mange forsøg har den rådgivende ingeniør og direktør for firmaet *Stroika*, T. Davaasuren, udviklet et interessant forslag til løsning af de sanitære udfordringer ved at opholde sig i en ger gennem længere tid. T. Davaasurens opfindelse udmærker sig ved, at den ikke påvirker gerens form eller dens funktion.

I gerens »kælderetage« er indrettet et komfortabelt badeværelse, hvortil fører en trappe fra venstre side af gerens dørstolpe. Badeværelset er udstyret med alle moderne faciliteter som toilet, badekar og bruser. Geren er velegnet til bo-

ligformål, børnehaver, turistlejre, og hvor ger i øvrigt finder anvendelse som fx i teltlejre ved mineområder.

Gennem hele historien har mongolerne udviklet og forbedret deres traditionelle bolig, geren, som de med stolthed betragter som deres kulturarv. Endnu i dag bliver den tilpasset moderne krav til sundhed og komfort. Opfindelsen udmærker sig ved, at gerens miljøkvaliteter og traditionelle udformning bevares samtidig med, at vandforsyningen og spildevandet håndteres på en bæredygtig måde. Også brandsikkerheden er der taget hensyn til.

Anvendelsen af denne gerkonstruktionen med typebetegnelsen TD-4 vil kunne bidrage til at reducere jordforureningen og dermed beskytte grundvandet og forhindre spredningen af smitsomme sygdomme. Opfindelsen vil med stor fordel kunne bruges ved planlægningen af nye gerdistrikter.

Spildevandet bliver opsamlet i en beholder og behandlet i et tysk AKA vandrensingsapparat. Det behandlede vand kan herefter anvendes til overrisling i væksthuse. Opvarmningen kan ske ved hjælp af solceller. En brandhane kan tilsluttes friskvandstanken.

Gertypen har været i brug hele året rundt i en periode på 6 år i turistlejren *Unur* i Terelj-naturparken. En ger med dette udstyr byder på den samme komfort som et hotelværelse, blot til en væsentlig lavere pris. I turistlejren findes der 14 ger med denne facilitet, som opfylder selv kræsne turisternes forventninger til en overnatning i en mongolsk ger. Dermed bidrager den til udviklingen af den mongolske turisme.

D. Ulziisaikhan

The Mongol Messenger

27,28(1252,1253):8 – 09.07.15

Visumpligt til Mongoliet i 2016

Det mongolske udenrigsministerium meddeler, at den nuværende visumfritagelse for rejsende fra 42 udvalgte lande ikke vil blive forlænget. Visumpligten vil træde i kraft pr. 1. januar 2016. Siden juni 2014 har borgerne i de 42 lande, herunder

landene i EU, været fritaget for at søge om visum til rejser i Mongoliet på indtil 30 dage.

Stramningen af indrejsebetingelserne skal ses i lyset af forberedelserne til det 11. topmøde i *Asia-Europe Meeting* (ASEM), som vil

finde sted i Ulaanbaatar næste sommer, og hvor mange stats- og regeringschefer fra ASEM-landene skal mødes.

The Mongol Messenger

47(1272):2 – 20.11.15

Samarbejde om vedvarende energi

Undersøgelser viser, at Asiens energiforbrug vil fortsætte med at vokse indtil 2030. Det stiller store krav til den regionale energiforsyning. For at finde løsninger på denne udfordring arrangeredes i marts måned workshoppen »Energiforbindelser i Nordøstasien«.

Tendensen i øjeblikket er, at landene fokuserer på den vedvarende energi i stedet for de traditionelle kraftværker. Mongoliet er et af de lande, der har enorme ressourcer af vedvarende energi og muligheder for at udnytte den. Eksperters anslår, at Mongoliets potentiale til at producere elektricitet af vindenergi svarer til energien fra 7 atomkraftværker.

I workshoppen deltog repræsentanter fra den mongolske regering og den private sektor, eksperter fra forskningsinstitutter i de nordøstasiatiske lande, Rusland, Kina, Nordkorea, Sydkorea og Japan samt internationale organisationer. Nogle af deltagerne påpegede, at man skulle lære af erfaringerne fra Holland, USA, Tyskland og Danmark, fordi disse lande er førende inden for vedvarende energi.

Viceenergiminister U. Purevbaatar sagde under mødet: »Deltagerne diskuterer oprettelsen af et fælles energiinitiativ i Nordøstasien. Mongoliet er rigt på vind- og solenergi. Med disse ressourcer har Mongoliet mulighed for at slutte sig til den verdensomspændende grønne dagsorden og stille energien til rådighed for landene i Nordøstasien. Energiressourcerne er ikke kun Mongoliets ejendom. Ressourcerne kan bidrage til hele verdens udvikling.«

B. Amarsanaa, direktør for Det Energiøkonomiske Institut udtalte: »Vi vil udarbejde en erklæring baseret på deltagerne ideer og forslag. Erklæringen vil indeholde tre grundlæggende temaer: at opbygge tillid mellem regionerne, at forstærke den politiske indsats og at fremme integrationen økonomisk og energimæssigt. Området er rigt på vedvarende energiressourcer og har energiforbrugere i verdensklasse. På denne baggrund tror vi på, at der kan skabes et stort energinetværk.«

B. Oyundelger

The Mongol Messenger
11(1236):1,4 – 20.03.15

Lufthavn godt på vej

Opførelsen af Mongoliets nye internationale lufthavn i Khoshigt-dalen 60 km syd for Ulaanbaatar følger tidsplanen: 7. august var byggeriet 48,6% færdig. Lufthavnen bliver udstyret med alle de faciliteter, der hører til en international storlufthavn herunder start- og landingsbaner for store fly, vand, varme og elektricitet, anlæg til håndtering af spildevand, brandslukning m.m.

Anlægget blev projekteret af Japanske *Azusa Sekkei Oriental Consulting Company* tilbage i 2011, som også står for opførelsen af byggeriet. I 2013 blev det første spadestik taget, og anlægget forventes færdig til ibrugtagning januar 2017.

Et konsortium bestående af japanske *Mitsubishi* og *Chiyoda* er hovedentreprenør på projektet med koreanske *Samsung C&T* som den vigtigste underentreprenør. Omkring 30 mongolske firmaer udfører en række delentrepriser. Over 1.800 udenlandske og indenlandske arbejdere er beskæftiget på projektet.

På grundlag af et japansk lavrentelån anlagde den mongolske regering en højspændingsledning til ibrugtagning i 2014. Med statsmidler blev et optisk fibernetkabel sat i drift i 2013, hvilket gav adgang til alle former for kommunikation. Man har nu besluttet at anlægge en ny motorvej til lufthavnen finansieret af kinesiske lån. Udgifterne til lufthavnsprojektet anslås at blive på 65 mia. japanske yen [3,7 mia. kr.].

The Mongol Messenger
36(1261):4 – 11.09.15

Glimt fra Jubilæumsåret

Forårets fejring af jubilæet koncentrerede sig om generalforsamlingen med efterfølgende jubilæumsfest den 28. marts. Efteråret indledtes med »Den 5. Danske Centralasiatiske Ekspedition til Mongoliet« efterfulgt af en konference i samarbejde Folketinget og den store jubilæumsreception i Asia House den 8. oktober.

26. aug. mødtes 15 forventningsfulde deltagere op i Kastrup Lufthavn for at starte en 16 dage lang ekspedition til Mongoliet. Målet var at vende tilbage til Bulgun Tal, hvor seks unge eventyrlystne danske mænd oprettede en forsøgsgård ved floden Egin Gol i 1923. Vi skulle forsøge at fastslå gårdens nøjagtige placering i forhold til den by, Erdenebulgan, der senere voksede op på stedet. Fremme ved målet blev et næsten fuldtalligt rejsehold stillet op til fotografering sammen med vores mongolske venner, Tunga, chaufførerne, et filmhold samt ikke mindst Erdenebulgans borgmester og lokale honoratiøres. Bag kameraet holdets rejseleder Jan Koed.

Ekspeditionen lagde ud fra Ulaanbaatar 29. aug. og kørte ad den gamle, nu asfalterede vej over Darkhan, Erdenet, Bulgan til Erdenebulgan - de sidste 75 km dog på jordvej. Tilbageturen gik via Khatgal, Tsetserleg, Kara Korum med ankomst i UB 13. sep.

Ekspeditionen rådede over tre minibusser af mærket Mitsubishi. Bagage, fødevarer m.m. blev fragtet i en traditionel varevogn. Desuden bestod karavanen af en minibus tilhørende mongolsk TV, som producerede nyhedsindslag og en dokumentarfilm.

Axel og Ruth Krebs står på hver side af den magtfulde sten, der blev rejst i 2001 på 'Danskertoppen' til minde om danskernes ophold på stedet 1923-36. Her kom Axel til verden 1. sep. 1932, og fødselsdagen blev da også markeret på værdig vis med borgmesterbesøg, fødselsdagssang og gaver.

1. sep. rejste vi en ny mindesten, der medtager navnene på alle de seks unge pionerer, der i kortere eller længere tid opholdt sig på 'Iga-gården'. Efter rådslagning med de lokale myndigheder blev stenen placeret i byens centrum. Det er tanken, at der senere skal etableres et anlæg med træer og blomster.

Дани улсын иргэн доктор Карл Krebs тэргүүтэй Хөнгин Хаслунд Кристиансен, Карл Боргстрём, Эрик Исгар, Таге Бирк, Ове Krebs нар 1923 онд Монголын энэ газарт ирж суурьшин 1936 он хүртэл янз бүрийн хугацаагаар ажиллаж амьдарч байв. Энэ хувируу олон цагийн фермерийн аж ахуйн суурийг туйл гавалсан. Шинэ сортын тариа, ногоо тарьж, мал маллах, ан амьтны хуульчлалыг харууцаж нь байжээ. Монгол-Данийн эдийн харилцааны алтан харамцай шигэ болсон эдгээр арсийн үүсгэсэн хоёр орны ноёрхог харилцаа шигэ нөхцөлд зүйн бүрээр өргөжин хөгжиж.

Монгол-Данийн Нийгэмлэг
Дани-Монголын Нийгэмлэг

Монгол-Данийн Нийгэмлэг, том де гувтте стед grundlagde 6 unge danske mænd i 1923 en forsøgsøst, som de gav navnet "Iga-gården" efter floden Eg. De pløjede jorden, såede korn, lagde kartofler og gødede heste, køer, får, geder og grise. De gik på jagt og handlede med skind. Ledet af gruppen var lægen Carl Immanuel Krebs (1889-1971), som kurede lokalbefolkningen for mangfoldige sygdomme og blev kendt viden om. De danske mænds ophold på gården:
Carl I. Krebs 1923 - 1936, Hønlung Hazlung-Christensen 1923 - 1925,
Karl Borgstrøm 1923 - 1935, Erik Isgar 1923 - 1928, Tage Birck 1924,
Ove Krebs 1925 - 1930

Dansk Mongolsk Selskab 2015 Mongolsk Dansk Selskab

Dagen inden afrejsen til Danmark fik Axel besøg af en jævnaldrende kvinde fra Erdenebulgan, hvis mor havde arbejdet for Carl Krebs. Det blev et rørende møde mellem to bysborn.

Dagen efter ankomsten til Erdenebulgan 30. sep. var hele holdet af sted for at lokalisere gårdens formodede placering. Vores guide og gode veninde Tunga studerer de medbragte fotos sammen med borgmester Batkhurel, mens Jens Vellew kikker med over skulderen.

De gamle fotos fra 1920'erne holdtes op mod horisonten for at finde sammenfald med de fjerntliggende højedrag. Vi var nu overbevist om, at her ved floden Eg ('Iga') havde gården ligget, indtil Carl Krebs i 1932 flyttede op på Ulan Hat, 'Den røde Klippe'.

Allerede dagen efter en anstrengende rejse på flere hundrede kilometer ad mongolske jordveje var ekspeditionens deltagere klar til en konference i hovedstaden 8. sep. kl. 9-13. Emnet var relationerne mellem Mongoliet og Danmark i fortid, nutid og fremtid. Blandt deltagerne var fremtrædende repræsentanter for det mongolske parlament og udenrigsministerium samt Mads Thuesen Lunde fra den danske ambassade i Beijing. Fra dansk side var der indlæg af Axel Krebs, Jens Vellew, (fortsættes side 37)

Дани-Монголын Нийгэмлэг "Монголын эмзэг бүлэгт туслах аян", "Чөлөөт хэвтэл", "Нийгмийн Тунцлэлийн Сүлжээг бэхжүүлэх", "Зүд", "Мэргэжлэх", "Авьяас", "Нийгмийн Тунцлэлийг бэхжүүлэх" зэрэг төслүүдийн зохируулагч, санхүүжилтийг хийж, Монгол-Данийн Нийгэмлэгтэй хамтран амжилттай хэрэгжүүлсэн байна. Зөвхөн "Монголын эмзэг бүлэгт туслах аян"-ы хүрээнд Нийгмийн ажлыг урт богино хугацаагаар бэлтгэж, Дорнод, Дорноговь, Говьсүмбэр, Дархан-Уул, Орхон, Сэлэнгэ, Баянхонгор, Төв, Өвөрхангай, Дундговь аймаг, Улаанбаатар хотын Сүхбаатар, Хан-Уул, Налайх, Багануур, Багахангай дүүрэгт эмзэг бүлгийн хүүхдүүдийг нийгэмлүүлэх, гэр бүлийг нь дэмжих орон нутгийн бичил төслүүдийг амжилттай хэрэгжүүлсэнийг тэмдэглэхэд таатай байна.

Дани-Монголын Нийгэмлэг өнгөрсөн хугацаанд Данийн ард түмний өндөг Монгол Улсын турх, соёл, нийгэм эдийн засгийн байдлыг таниулж, сурталчлах ажлуудыг идэвхтэй явуулж ирсэнийг оюунлон тэмдэглэж байна. Тухайлбал, 1990 оноос эхлэн Дани Улсад "Гэр" сэтгүүлийг улирал тутам хэвлэн гаргаж, олны хүртээл болгосоной дээр монголын соёл, ёс заншил, ахуй амьдралыг харуулсан баримтат киног хийж гаргасан нь чухал ач холбогдолтой юм.

Дани-Монголын Нийгэмлэгийн гишүүдийн санхүүжилтээр Монголын авьяаслаг хүүхэд залуучуудыг дэмжих зорилготой "Авьяас" төслийг Монгол-Данийн нийгэмлэг хэрэгжүүлж байна. Энэ нь монгол хүүхдийн авьяас билгийг хөгжүүлэх төрийн бодлогыг дэмжсэн чухал арга хэмжээ гэж үзэж байна.

Дани-Монголын Нийгэмлэгийн хамт олны монголчуудын төлөө хийж буй энэхүү бүтээл, сайн үйлсийг Монгол Улсын төр засгийн зүгээс талархан дэмжиж байгаагаа илэрхийлж байна.

Та бүхний цаашдын ажил үйлсэд амжилт хүсье.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА**

Улаанбаатар
хот

Занлаахүүгийн
ЭНХБОЛД

2013 оны есдүгээр
сарын 08-ны өдөр

ИЛГЭЭЛТ

ДАНИ-МОНГОЛЫН НИЙГЭМЛЭГИЙН ХАМТ ОЛОНД

Дани-Монголын нийгэмлэгийн 25 жилийн ойг тохиолдуулан Монгол Улсын хөгжил дэвшил, хуу ардын сайн сайханы төлөө хичээл зүтгэл гарган ажиллаж байгаа Дани-Монголын нийгэмлэгийн хамт олонд Монгол Улсын Их Хурлын нэрийн өмнөөс болон хувцасаа баярын мэнд хүргэж, ажлын амжилт сайн сайхан бүхнийг хүсэн ерөөе.

Дани Улсын нэр хүндтэй Иргэдийн Нийгмийн Байгууллага болох Дани-Монголын Нийгэмлэг нь Монгол-Данийн Нийгэмлэгтэй хамтран Монгол Улс болон Дани Улсыг харилцан сурталчлах, найрамдал хамтын ажиллагааг хөгжүүлэх, хоёр орны ард иргэдийн харилцаа холбоог бэхжүүлэхэд үнэтэй хувь нэмэр оруулж байна.

Монгол орон хүмүүнлэг, ардчилсан, зах зээлийн нийгэмд шилжиж эхэлсэн 1990-ээд оны үед монголын бага, дунд боловсролын салбарыг шинэчлэн хөгжүүлэхэд олон улсын донорчуудаас анх туруунд Дани улс тусламжийн гарга сунгасан билээ.

Монгол-Данийн Засгийн газар хоорондын хэлцвэрийн дагуу 1992-1999 онд 12 дэд төсөл хэрэгжсэн бөгөөд 2000-2011 онд Дани-Монголын Нийгэмлэг Бага Дунд Боловсролын Хөгжлийг Дэмжих Нийгэмлэгтэй хамтран "Орон нутагт тунцлэсэн сургууль" дэд төслийн үргэлжлэл болох "Хөдөөгийн сургуулийн хөгжил" төслийг төсвийн 80 сургуулийг хамруулан амжилттай хэрэгжүүлсэн юм. Энэ төслийн хүрээнд сургалтын сурах, сургах таатай орчинг бүрдүүлэх, багш нарын мэргэжил боловсролыг дээшлүүлэх, мэдээлэл-соёлын төв, номын санг тохижуулах, удирдлагын арга барил, иргэ, эх олон нийтийн орсацоог сайжруулах зэрэг олон чухал ажлыг зохион байгуулж тодорхой үр дүнд хүрсэнийг онцлон тэмдэглэж байна.

GREETING

To: collective of Danish-Mongolian Society

On the occasion of the 25th anniversary of the foundation of Danish-Mongolian Society, I would like to congratulate and wish all the best on behalf of myself and Parliament of Mongolia to the collective of Danish-Mongolian Society who have been making efforts and working hard for the development of Mongolia and for the well-being of the Mongolian people.

Danish-Mongolian Society, a Danish prestigious civil society organization, in cooperation with Mongolian- Danish Society makes valuable contributions to mutually advertise Mongolia and Denmark, to develop the bilateral friendly relations and to strengthen the relations between Mongolian and Danish people.

Denmark was the first among the international donor countries which stretched its helping hand to Mongolia in renewing the primary and secondary educations during 1990s where Mongolia started transferring to the humanitarian, democratic and market economic system.

According to the Mongolian- Danish intergovernmental negotiation, a total of 12 sub-projects were carried out in Mongolia in 1992-1999. Danish-Mongolian Society together with Primary and Secondary Education Development Society implemented successfully the Rural School Development Project, which was the continuation of the Rural area based school sub-project, in 80 rural schools in 2000-2011. I would like to underline that as a result of this project, many important activities were carried out such as creating a favorable training environment, improving the knowledge and qualification of teachers, enhancing information and cultural centers and libraries, and upgrading the management methods, and improving the involvement of parents and public.

I would like to note that Danish-Mongolian Society managed and financed the projects including the campaign to help Mongolian society's vulnerable, free press, Social Partnership Network strengthening, zud-natural disaster, providing herdsmen with livestock, and social partnership strengthening. Social workers were prepared for long and short terms within the scope of the campaign to help Mongolian society's vulnerable people. Danish-Mongolian Society also implemented micro projects successfully to socialize the vulnerable children and support their families in rural areas including Dornod, Dornogobi, Gobisumber, Dornogobi, Darkhan, Orkhon, Selenge, Bayankhongor, Tuv, Uvurkhangai and Dundgobi provinces as well as Sukhbaatar, Khan-Uul, Nalaikh, Baganuur and Bagakhngai districts of Ulaanbaatar.

Danish-Mongolian Society organized some activities actively to introduce and advertise the history, culture and socio-economic situation of Mongolia among the Danish people during the past period. For instance, a magazine named "Ger" has been published in Denmark since 1990 and a documentary was made to feature the culture, custom and lifestyle of the Mongolian people.

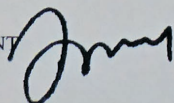
Danish-Mongolian Society has been implementing the Talent project with the purpose of supporting the talented children of Mongolia with its financing. It is of an important step which supports the Mongolian government policy to develop the children's talents.

I would like to express that the Government of Mongolia appreciates and encourages the Danish-Mongolian Society's creative and good deeds for the Mongolian people.

I wish the best of luck to your future activities.

SPEAKER OF PARLIAMENT

Ulaanbaatar

ENKHBOLD ZANDAAKHUU

September 8, 2015

Bulgan Njama og Jan Koed. Samme aften var der arrangeret en fejende flot fest for at fejre 25 års godt samarbejde mellem Dansk Mongolsk Selskab og Mongolsk Dansk Selskab. Som et synligt bevis på det frugtbare samarbejde modtog Jan Koed på selskabets vegne en lykønskning underskrevet af formanden for det mongolske parlament Enkhbold Zandaakhuu.

Folketingets formand, Pia Kjærsgaards tale ved åbningen af konferencen om 25 års demokratisk udvikling i Mongoliet

Kære gæster

Det er en stor ære for mig at få lov til at åbne denne konference i Folketinget i anledning af 25 året for indførelsen af demokrati i Mongoliet.

En særlig velkomst skal lyde til Dr. Ojun Sanjaasuren, nuværende medlem af det mongolske parlament, den Store Hural, og tidligere minister for miljø og bæredygtig udvikling. Også en særlig velkomst til direktør Sukhgerel Dugersuren. Begge har I rejst den lange vej fra Mongoliet for at kunne være til stede her i dag.

For 25 år siden tog Mongoliet et kæmpe skridt i retning af at indføre et folkestyre i et land som ligger 6.000 km fra os.

Dengang ville I gerne have hjælp til at bygge jeres nye, demokratiske institutioner op og heldigvis valgte i os, lille Danmark, som nogle af de første.

Det var vi meget glade og stolte over dengang, og det er vi stadig. For Danmark og Mongoliet har der altid været noget eventyrligt over de to landes syn på hinanden. Alle børn i Mongoliet kender nogle af H. C. Andersens eventyr, men for os i Danmark har eventyret om Mongoliet også altid stået stærkt.

Vi er mange der i vores skoletid har været forbi Nationalmuseet og lært om det mongolske nomadeliv i den etnografiske samling.

Vi har stået og kigget på de mandshøje figurer med de flotte mongolske dragter. De blev fremstillet af billedhuggeren Bodil Hornemann i 1940'erne efter de aftryk – eller livs-masker – som Henning Haslund-Christensen fik taget af sine mongolske medarbejdere på den sidste ekspedition, han foretog til Mongoliet.

Haslund-Christensen dynastiet er ikke til at komme uden om, når det gælder forholdet mellem Danmark og Mongoliet. I har i tre generationer bragt jeres uforbeholdne beundring af mongolerne videre til os danskere. Jeres fascination af nomadelivet på de endeløse stepper har I gjort levende for os. Et nomadeliv, som mange ser som det rene udtryk for menneskets sande og naturlige tilværelse.

Så tusind tak for eventyret, familien Haslund-Christensen. Jeg ved, at I er mødt talstærkt op i dag.

Jeg vil også gerne sige et stort, varmt tak til Dansk Mongolsk Selskab, som har været med til at gøre denne dag mulig for os. Selskabet står også for en række øvrige, fine arrangementer her i jubilæumsåret.

Som sagt begyndte samarbejdet mellem det mongolske og danske parlament allerede kort tid efter, at Mongoliet overgik til demokratisk styreform.

En af de første, som Folketinget sendte ud, var daværende chef for Folketingets Bibliotek, Elise

Holt. Hun delte sin begejstring for det spirende demokrati i en artikel i Bibliotekarforbundets blad i 1991. »Entusiasmen og seriøsiteten er til stede« skrev hun, og så håbede hun, at de forslag, hun havde været med til at beskrive i rapporten, kunne blive til virkelighed.

Det var bl.a. etableringen af et professionelt biblioteks- og informationscenter. Det blev det, og da jeg selv var så heldig at besøge parlamentet i Mongoliet i 2013 fik jeg fortalt, at selv reolerne og biblioteksvognene var blevet fragtet derud fra Danmark.

Senere i 1992 og 1994 sendte vi så vores nuværende Folketingssekretær, Claus Dethlefsen, derud, og han hjalp med at uddanne udvalgssekretærene til at yde professionel og neutral bistand til parlamentsmedlemmer i det nye flerpartisystem.

Samarbejdet var en succes. Så stor en succes, at det blev nedlagt. Det blev nedlagt, fordi det mongolske parlament og de øvrige demokratiske institutioner hurtigt viste sig at kunne bære og fortsætte den positive udvikling. Og fordi Mongoliet fik placeret sig på verdenskortet og fik indledt et frugtbart samarbejde med hele det internationale samfund.

Folketingets Præsidium tog derud på besøg, både i 1997 og senest i 2013, hvor jeg selv fik den store oplevelse at være gæst i Mongoliet.

Pia Kjærsgaard holder åbningstalen ved konferencen i Folketinget 21. sep. kl. 9.00-12.45. I panelet ses fra venstre D. Sukherel, Michael Haslund-Christensen, Mongin Forrest, Mette Holm, S. Oyun, Lars Højer, Bulgan Njama og Morten Axel Pedersen. Blandt de ca. 50 tilhørere var medlemmerne af Dansk Mongolsk Selskab naturligvis stærkt repræsenteret, men der var i øvrigt fri adgang for alle med interesse for Mongoliet. Konferencen kan ses eller genses på Folketingets hjemmeside på adressen www.ft.dk/webtv/video/20131/fpr/tv.2777.aspx. Foto: Jan Koed

Demokrati handler ikke kun om stemmeret. Det er også et sindelag og en omgangstone. Og man kan ikke tage det for givet. Hver ny generation skal vindes.

Derfor har vores to parlamenter nu igen fundet sammen og denne gang i et mindre, afgrænset samarbejdsprojekt.

Her vil vi fra Folketingets side gerne inspirere vores mongolske kolleger med vores praktiske erfaringer med at tilbyde undervisning og oplevelser i demokrati til skoleelever, både her i parlamentet, men også ude i klasseværelserne.

Og modsat vil vi gerne lære af det mongolske parlaments erfaringer med parlaments-TV og nye måder at samle servicetilbud til parlamentsmedlemmerne. De første to danske medarbejdere har allerede været af sted på besøg i par-

lamentet i Mongoliet, og vi glæder os til at tage imod den første mongolske delegation til efteråret.

Et land skal have noget at leve af for at kunne give sine borgere velfærd, hvad enten det er skolegang, sundhedsydelse eller ældreomsorg. Minedrift står for en betydelig del af Mongoliets indtægter og derfor er det også et emne, som denne konference kommer ind på senere.

Sammen med Folketingets Præsidium besøgte jeg Oyu Tolgoi minen i Gobi-ørkenen, hvor der brydes kobber og guld.

Jeg har et billede, hvor jeg er fotograferet ved siden af en af de gigantiske gravemaskiner til 8 millioner dollars. Sjældent har jeg følt mig så lille.

Dengang i 2013 og i dag er det mit håb, at den mongolske regering og de nuværende samarbejds-

partnere forvalter mineprojektet og udbyttet med fornuft, så det kommer den mongolske befolkning til gode.

Det siger jeg fordi, at guld altid har draget menneskeheden, og ikke altid fået det bedste frem i folk.

Kære alle sammen

Endnu engang velkommen til konferencen. Og nu giver jeg ordet videre til dagens ordstyrer, journalist og forfatter Mette Holm, som jeg ved også har tabt sit hjerte til Mongoliet. Hun tilhører bestemt superligaen af store fortællere om det smukke og eventyrlige land på stepperne.

Rigtig god fornøjelse.

Formandens tale ved Jubilæumsreceptionen

*Asia House
8. okt. 2015*

Deres Kongelige Højhed
Kronprins Frederik
Your excellency Zorig Altai,
Mongolias Embassador to
Denmark
Honorær konsul for Mongoliet i
Danmark
Michael Haslund-Christensen
Mine Damer og Herre
Kære medlemmer

På vegne af Dansk Mongolsk Selskab vil jeg gerne byde alle velkommen til højdepunktet af festlighederne i anledning af, at Dansk Mongolsk Selskab kan fejre sit 25 års jubilæum.

Det hele startede med en opringing i 1989 til mig: om der fandtes en forening med interesse for Mongoliet. Det gjorde der ikke, så vi grundlagde Dansk Mongolsk Selskab i 1990.

Et af formålene er at udbrede kendskab om mongolernes kultur og historie til befolkningen i Danmark. Dansk Mongolsk Selskab udgiver et tidsskrift – Ger – på dansk. Der er nu udgivet 92 numre med masser af oplysninger om Mongoliet og mongolerne og relationer til Danmark. Tidsskriftet er lagt på selskabets hjemmeside, hvor alle har adgang til oplysningerne.

Dansk Mongolsk Selskab har afholdt 132 møder før dette med foredrag om Mongoliet og mongolerne.

Det er en meget stolt Formand, som kan se tilbage på de 25 år, hvor selskabet til fulde har levet op til, hvad det har lovet. Derudover har selskabet gennem det meste af sin levetid haft projekter i Mongoliet for at hjælpe gadebørn og fattige, som har fået støtte til uddannelse eller økonomisk hjælp til selv at komme videre i livet.

De sidste 20 år har antallet af medlemmer ligget omkring de 200. Selvfølgelig er der lidt udskiftning, nogle går, andre kommer, men selskabet har en solid mængde kernemedlemmer. Formanden ønsker ved dette jubilæum at takke alle medlemmer for deres interesse og deltagelse i selskabets gøren og laden.

Også en stor tak til den meget aktive bestyrelse, som har påtaget sig mange vigtige opgaver i tidens løb. Uden de trofaste medlemmer og uden den engagerede bestyrelse ville det slet ikke være muligt at kunne stå her i dag og fejre 25 år. Tak til jer alle.

Også en tak til ØK Fonden for at give Dansk Mongolsk Selskab mulighed for at være i denne smukke bygning i dag og for at have ydet økonomisk støtte til vore jubilæumsarrangementer.

Dansk Mongolsk Selskab er særlig glad for, at selskabets æresmedlemmer er til stede i dag. Hans Kongelige Højhed Kronprins Frederik sagde ja til at være æresmedlem nr. 1 allerede i 1997. Selskabet har 2 æresmedlemmer.

Det andet æresmedlem er Søren Haslund-Christensen, som modtog udnævnelsen i 2013.

Det er ikke tilfældigt, at selskabet ønskede Hans Kongelige Højhed Kronprins Frederik som æresmedlem. Kronprinsen har besøgt Mongoliet 3 gange. Før den første tur i 1986 ønskede Kronprinsen at se og opleve mongolske ting for at være lidt forberedt på, hvad der var i vente på den kommende rejse. En aften kom Kronprins Frederik på besøg i Nationalmuseet. Ledelsen viste museet frem og gruppen endte i det magasin, hvor de fleste mongolske ting blev opbevaret. Det var dér, jeg holdt til. Jeg fik så den store ære at vise de mongolske sager frem for Kronprinsen.

Jeg var meget imponeret over, at Kronprinsen tog sin rejse så alvorligt og var så grundig med sin forberedelse. Det er nu næsten 30 år siden vi første gang delte vor interesse for Mongoliet.

Dansk Mongolsk Selskab er også Deres Kongelige Højhed taknemmelig for at besøge selskabets projekt i 2008 i Mongoliet.

I anledning af jubilæet har Dansk Mongolsk Selskab bedt journalist Mette Holm og fotograf Søren Zeuth om at lave en bog om de sidste 25 år af Mongoliets historie. Bogen hedder »Mongoliet – stemmer fra steppen«. Dansk Mongolsk Selskab vil gerne benytte denne lejlighed til at overbringe et eksemplar til selskabets æresmedlem nr. 1. RG

Dansk Mongolsk Selskabs 25 års jubilæumsreception blev afholdt i Asia House' repræsentative lokaler i Søndre Frihavn 8. okt. Takket være en generøs donation fra ØK Fonden og den mongolske ambassades aktive medvirken lykkedes det at skabe nogle særdeles festlige rammer omkring receptionen. Anita og Ann tjekker deltagerlisten, inden de ca. 150 deltagere lukkes ind.

Foto: Bettina Gram

HKH og æresmedlem kronprins Frederik ankom 15.20 og blev modtaget af selskabets formand Rolf Gilberg og ført ind i festlokalet. Her mødte der kronprinsen en dansende olding efterfulgt af Davaa Zogsoo i smuk nationaldragt og Bulgan Njama. Kronprinsen modtog en blå hadakh og et signeret sølvbæger med tørret ost. Oprinnet overværedes af ambassadør Zorig Altai og Søren Haslund-Christensen til højre.

Foto: Erdenechimeg Myatav

Efter at Rolf Gilberg som formand for selskabet havde budt velkommen og holdt tale, blev der givet gaver til kronprinsen. Rolf har netop afleveret et frisk eksemplar af den nye Mongolietbog og motiverer den næste gave: et par mongolske filthjemmesko.

Foto: Bettina Gram

Efter formandens tale var det Mongoliets ambassadør til Danmark, HE Zorig Altai's tur til at markere jubilæet med en tale til Dansk Mongolsk Selskab. Ambassadens gave til selskabet var en imponerende bronzestatuette af Chinggis Khan til hest.

Foto: Jens Vellew

Som en del af det officielle program fulgte uddeling af medaljer ved ambassadør Zorig Altai. Bulgan Njama modtog venskabsmedaljen 'Nairamdal' som en anerkendelse af hendes store indsats for børn og udsatte familier i Mongoliet. Via en Skypeforbindelse til New York modtog journalist Mette Holm samme medalje for hendes mangeårige oplysningsindsats om Mongoliet. Jan Koed modtog venskabsmedaljen i sølv fra Mongoliets Freds- og Venskabsorganisation.

Foto: Anita Garbers

Tredje taler var Michael Haslund-Christensen, Mongoliets konsul til Danmark, som bl.a. fremhævede de varme forbindelser mellem Danmark og Mongoliet siden hans farfar Henning Haslund-Christensen i selskab med andre eventyrlystne unge danske mænd havde oprettet en forsøgsfarm i Nordmongoliet. Michael fremhævede også de mange muligheder, der er for et øget erhvervsmæssigt samarbejde mellem de to lande, ikke mindst inden for klima og miljø.

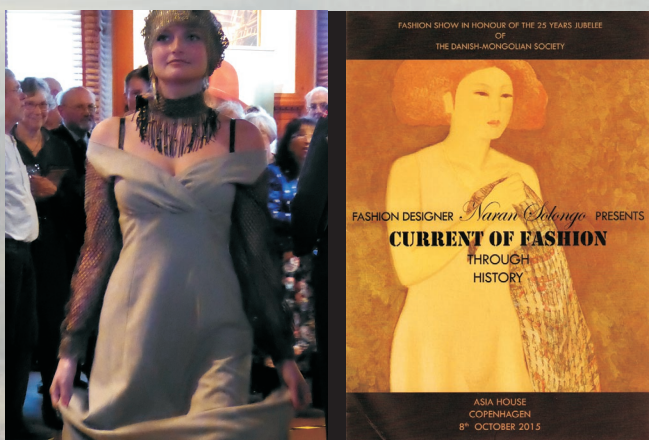
Foto: Anita Garbers

Blandt de indbudte var i første række selskabets medlemmer, men også mange repræsentanter for organisationer og samarbejdspartnere, som selskabets har haft berøring med siden starten i 1990. Foto: Anita Garbers

Efter talerne spillede den mongolske kvartet 'Chavkhdas' en traditionel mongolsk melodi efterfulgt af Carl Nielsens 'Den danske sang' udsat for hestehovedviolin og bas. Helge Jacobsen lagde stemme til den danske tekst. Foto: Bettina Gram

Modedesigneren Naran Solongo havde i anledning af jubilæet skabt et spektakulært modeshow over temaet modestrømninger fra stenalder til nutid. Alle 20 kreationer var produceret af 100% kashmir og uld fra yak, kamel og merino. Foto: Anita Garbers

En ganske ung pige, Enkhzul, viste sine færdigheder i den fascinerende disciplin 'slangemenneske' eller med den faglige betegnelse 'kontorsionist'. Denne særlige form for akrobatik har lange traditioner i Mongoliet. Foto: Anita Garbers

På falderebet blev der lige tid til et familiefoto uden for Asia House. Fra venstre bestyrelsesmedlemmerne Elisabeth Victoria Friis og Jan Koed, konsul Michael Haslund-Christensen med børnene Ludvig og Fridtjof, æresmedlem kronprins Frederik, formand Rolf Gilberg, ambassadør Zorig Altai med viceambassadør Bulgan Enkhtuvshin ved sin side, bestyrelsesmedlemmerne Lars Højer og Henrik Bo Thrane samt yderst til højre Dölma Gilberg. Foto: Jens Vellev

Mette Holm og Søren Zeuths bog 'Mongoliet - stemmer fra steppen' blev lanceret i to velbesøgte arrangementer i weekenden 19.-20. sep. Her præsenterer Mette Holm bogen for ca. 60 tilhørere i bogcafeen 'Tranquebar'. Foto: Jan Koed

Mongoliet - stemmer fra steppen

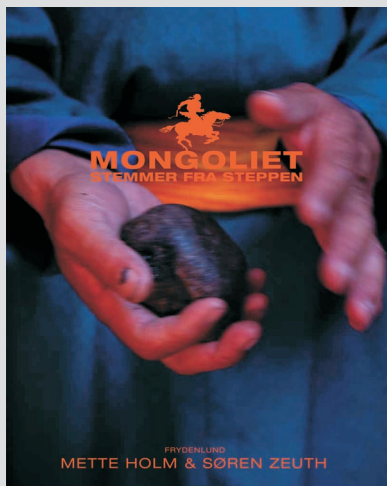
I 2015 er det 25 år siden, studenter stillede sig i spidsen for mongolernes fredelige opgør med kommunismen i sovjetisk aftapning. I intet andet land har overgangen til et ægte parlamentarisk demokrati fundet sted så fredeligt som i Mongoliet.

Denne bog fortæller, hvordan mongolerne, langt dygtigere end noget andet folk, har tilbageerobret deres tilværelse. Fokus er på mongolerne, deres opgør med fortiden, hverdag, drømme og visioner; hvordan de holder fast i traditionerne i en verden i forandring og samtidig tilpasser sig de nye tider.

»Absolut anbefalelsesværdig, dens lige findes ikke på dansk.«

Lektøranmeldelse

Mette Holm har beskæftiget sig med Mongoliet i 25 år, og bogen er en kærlighedserklæring til det smukke land og dets befolkning.

Mette Holm og Søren Zeuth: »Mongoliet - stemmer fra steppen«. 192 sider, rigt illustreret, format: 21 x 26 cm. Udkommet på Bogforlaget Frydenlund i samarbejde med Dansk Mongolsk Selskab.

Ved at købe bogen direkte hos Dansk Mongolsk Selskab støtter du selskabets arbejde.

Bogen bestilles ved at overføre 270 kr. til selskabets konto i Nykredit reg.nr. 5479 kontonr. 5248334 med tydelig angivelse af afsender. Bogen vil derefter blive fremsendt hurtigst muligt (forsendelse og porto er inkluderet i prisen).

De rigtige svar til Dansk Mongolsk Selskabs quiz 2015

- 01d Mongoliet - sig selv
- 02c 37
- 03a får
- 03b ged
- 03c kvæg
- 03f kamel
- 03i hest
- 04d ger
- 05c en stendynge
- 06a3 aruul = tørrost
- 06b4 arkhi = spiritus
- 06c5 aimag = provins
- 06d7 airak = gæret hoppemælk
- 06e1 tugreg = penge
- 06f2 hadak = klæde
- 06g6 gobi = et sted uden vand
- 07s 40%
- 08c kalvekastning
- 09b 1227
- 10a rød-blå-rød
- 11 (1) Ulaanbaatar (Ulan Bator),
(2) Urga (Urghe),
(3) Nomiin Ikhe Khurye,
(4) Bodiin Khurye,
(5) Niislel Khurye
- 12f 2000
- 13a 1-2%
- 14c Krebs
- 15b en rytter
- 16c opkaldt efter en flyvende hest
- 17b 2
- 18c soyembo
- 19f 10 heste på steppen er bedre
en 1 hest ved stolpen
- 20b nej
- 21c timian
- 22b 1639
- 23e 1924
- 24e hest
- 25a oppefra og nedefter lodret
- 26a en mongolsk helt
- 27 Set fra Kina, som manchuerne
havde magten over i 1644-
1911, ligger Indre Mongoliet
tættere på Kina og Ydre
Mongoliet længere borte
- 28b Ydre Mongoliet
- 29b filt
- 30c navnet på et center for
uddannelse og gadebørn
- 31c konge over universet
- 32a Java
- 33b 21
- 34c kriger
- 35a ja
- 36c protoceretops
- 37d Kazakstan
- 38d 55 millioner dyr
- 39b Ogedei
- 40f Tavanbogd Uul,
Hüiten toppen 4.653 m.o.h.
- 41c Den levende Buddha
- 42b kyrilliske bogstaver
- 43a rigtigt
- 44 1924-1990
- 45h ingen af dem
- 46c Kina
- 47b syd
- 48b deel
- 49d der var ingen forløber
- 50c Downs syndrom

(Quizen findes i Ger 92 efter side 28)

DMS nyt

MEDLEMSMØDER

Projektholdet sammen med styregruppen. Udsendte fra 'Mejerifolk uden Grænser' var Uffe Mortensen, Lisbeth Knarreborg og Sten Holmgaard Sørensen. På billedet ses også Steen Holck og Chalotte Vad fra 'Arkitekter Uden Grænser'.

- Medlemsmøde 134

Lørdag den 6. februar kl. 15-17

Medborgerhuset, Danasvej 30B, 2., Fr.berg

Projekt Khovsgol Andelsmejeri

Chalotte Vad og Sten Holmgaard Sørensen fortæller om *Khovsgol Dairy Project*, der er den første aktivitet, som den nystartede forening *Mejerifolk uden Grænser* har involveret sig i. Chalotte vil i sin del af foredraget fokusere på, hvordan hun fik ideen, og hvordan hun arbejdede videre med den, mens Sten vil redegøre for de mejerifaglige udfordringer baseret på en studietur til Khövsgöl Aimag i juli 2015. Chalotte er tilknyttet organisationen *Arkitekter Uden Grænser* mens Sten repræsenterer *Mejerifolk uden Grænser*.

- Medlemsmøde 135

Lørdag den 5. marts kl. 15-22

Medborgerhuset, Danasvej 30B, 2., Fr.berg

Ordinær generalforsamling

Dagsorden

1. Valg af dirigent.
2. Formanden og bestyrelsens beretning om selskabets aktiviteter i 2015.
3. Kassereren fremlægger det reviderede regnskab for 2015.

4. Fastsættelse af kontingent for 2016.
Bestyrelsen foreslår uændret kontingent.

5. Valg af bestyrelsesmedlemmer.

På valg er: **Ann Fenger Benwell, Anita Garbers, Jan Koed, Henrik Bo Thrane**

Ikke på valg er: **Elisabeth Victoria Friis, Bettina Gram, Rolf Gilberg, Lars Højer, Bulgan Njama**

6. Valg af suppleanter.

På valg er: **Morten A. Pedersen, Leif F. Petersen**

7. Valg af revisor.

På valg er: **Britta Tvede Hansen**

8. Indkomne forslag.

9. Eventuelt.

Bökh – mongolsk brydning

Efter generalforsamlingen og en kort pause viser **Fie Porsmose** og **Nanna Borup** deres nye dokumentarfilm og fortæller om dens tilblivelse. Filmen om mongolsk brydning optog de i sommeren 2015.

Forårsfesten

Ca. **17.30** er festmiddagen klar. Prisen for deltagelse er igen i år **200 kr.** pr. person inkl. drikkevarer. Børn deltager gratis. Også ikke-medlemmer er velkomne. Tag gerne jeres dell på!

Tilmelding sker ved senest **mandag den 29. februar** at indbetale beløbet på giro 784-1582 (kortart 01). Ved direkte bankoverførsel er registreringsnr. 1551 og kontonr. 7841582. Skriv navnet på deltager(ne) og mærk indbetalingen »Forårsfest«. Efter aftale med kassereren kan der betales kontant eller med MobilePay ved indgangen.

- Medlemsmøde 136

Lørdag den 9. april kl. 15-17

Medborgerhuset, Danasvej 30B, 2., Fr.berg

Tilbage til Bulgun Tal

Den 26. august 2015 samledes 15 medlemmer af selskabet i Kastrup Lufthavn for at indlede *Den 5. Danske Centralasiatiske Ekspedition til Mongoliet*. **Jan Koed** fortæller om turen og viser billeder.

Afsender:
Dansk Mongolsk Selskab
c/o Jan Koed
Clara Pontoppidans Vej 41
2500 Valby